

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANMASINI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM
ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra GÜL

BURSA

2021

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANMASINI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM**

ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra GÜL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yakup BALANTEKİN

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Esra GÜL

.../.../2021

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Esra GÜL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yakup BALANTEKİN

Temel Eğitim Ana Bilim Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı'na 801881008 numara ile kayıtlı Esra GÜL'ün hazırladığı “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması” konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, günü saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Üye

Prof.Dr. Hülya KARTAL

Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Pınar BULUT

Gazi Üniversitesi

Üye (Tez Danışmanı/Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğrt. Üyesi Yakup BALANTEKİN

Uludağ Üniversitesi

Önsöz

Her millet zaman içerisinde kendine özgü bir dile sahip olmuştur. İnsanlar belirli bir süre sözel iletişimi kullansalar da yazının bulunması ve matbaanın keşfiyle iletişimde yazılanların seslendirilmesi yoluyla gerçekleştirilen okumalar önem kazanmıştır. Matbaalar sayesinde bol miktarda basılı ürün elde edilmesiyle okuma ve okuma sayesinde iletişim kurma, bilgi sahibi olma dönemi başlamıştır. Matbaanın icat edilmesinin etkisiyle hızlı ve çok sayıda üretimi yapılan basılı ürünler üzerinden gerçekleştirilen okumanın yerini, teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza giren telefon, tablet ve bilgisayar gibi ürünlerin ekranlarının okunması almaya başlamıştır. Günümüzde insanlar internet aracılığıyla kısa zamanda çok fazla bilgiye ulaşabilmektedirler. Her çağda olduğu gibi günümüz şartlarında da bilgiyi elinde tutan, bilgiye doymuş olan toplumların daha gelişmiş oldukları görülmektedir. O sebeple biz insanlar gerek taştan, duvardan gerekse kağıttan, ekrandan farketmeksizin okumayı ve okumayı alışkanlığa dönüştürmeyi kendimize amaç edinmeliyiz.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında bireysel özelliklerin etkili olmasının yanı sıra çevresel koşullarda belirleyici olabilmektedir. Bu araştırmada okuma alışkanlığı için önem taşıdığı düşünülen ilkökul döneminde öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen cinsiyet, sınıf seviyesi, ilgi alanı gibi bireysel ve akran, ebeveyn, öğretmen, kitap, kütüphane, teknoloji gibi çevresel faktörler ele alınmıştır.

Araştırma boyunca desteğini ve bilgisini benden hiç eksik etmeyen saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yakup BALANTEKİN'e, araştırmaya katılımlarıyla destek veren saygıdeğer meslektaşlarıma ve sevgili öğrencilere, araştırma boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili ailem ile arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Esra GÜL

Özet

Yazar: Esra GÜL

Üniversite: Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Bilim Dalı: Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: xvii+ 97

Mezuniyet Tarihi: 31/08/2021

Tez: İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin

Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yakup BALANTEKİN

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesinin amaçlandığı araştırma, nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı karma yönetime göre gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümüne ait bulguların araştırma grubunu Bursa ilinin Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde bulunan 10 ilkokulun 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören 742 öğrenci oluşturmaktadır. Nicel bölüm verileri anket yoluyla toplanmıştır. Anket verileri SPSS programında analiz edilerek, yüzde ve frekans şeklinde tablolarda verilmiştir. Nitel bölüm ise Bursa ilinin Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde bulunan 7 ilkokuldan toplam 15 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Nitel bölümün araştırma verileri öğretmen görüş soruları ile toplanmıştır. Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Nicel ve nitel bulgular ışığında, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün okuma alışkanlığına sahip oldukları; öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında cinsiyet, sınıf seviyesi, kardeş sayısı, anne baba okuryazar olma durumu gibi faktörlerin etkili olmadığı ancak öğrencilerin kendilerine ait odaya, kitaplığa, eve sahip olma durumlarının, kütüphaneye gitme sıklıklarının, düzenli olarak kitap okuyan ebeveynlere sahip olmalarının, ebeveynlerinin kitap hediye etmesinin, evde kitap okuma saati uygulaması yapılmasının, öğretmenin kitap okumasının, okulda kitap okuma saati yapılmasının, arkadaşlarıyla kitaplar hakkında sohbet etmesinin, akranlarının boş zamanlarında kitap okumasının okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Okuma, okuma alışkanlığı, ilkokul.

Abstract

Author: Esra GÜL

University: Uludag University

Field: Primary Education

Branch: Primary Education

Degree Awarded: Master Degree

Page Number: xvii+ 97

Degree Date:

Thesis: Determining the Factors Affecting Primary School Students' Acquisition of Reading

Habits: A Mixed Method Research

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Yakup BALANTEKİN

DETERMINING THE FACTORS AFFECTING PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ACQUISITION OF READING HABITS: A MIXED METHOD RESEARCH

The research, which aims to determine the factors that affect primary school students to acquire reading habits, was carried out according to the mixed method in which quantitative and qualitative methods are used together.

The research group of the findings of the quantitative part of the research consists of 742 students studying in the 3rd and 4th grades of 10 primary schools in Nilüfer, Osmangazi and Yıldırım districts of Bursa. Quantitative section data was collected through a questionnaire. Survey data were analyzed in SPSS program and given in tables as percentage and frequency.

Qualitative data were collected with a total of 15 classroom teachers from 7 primary schools in Nilüfer, Osmangazi and Yıldırım districts of Bursa. The research data of the qualitative part were collected with teacher interview questions. The answers given by the teachers to the interview questions were analyzed with the descriptive analysis method.

In the light of quantitative and qualitative findings, most of the students participating in the research have reading habits; Factors such as gender, grade level, number of siblings, and being literate of parents are not effective in students' acquiring reading habits, but it can be said that students have their own room, library, house, frequency of going to the library, having parents who read regularly, parents gifting books It was concluded that the practice of reading a book at home, reading a book by the teacher, having a reading time at school, chatting with friends about books, and reading books in the spare time of their peers are effective in gaining reading habits.

Keywords: reading, reading habit, primary school.

İçindekiler

	Sayfa No
Bilimsel Etiğe Uygunluk	i
Yönergeye Uygunluk Onayı	ii
Jüri Üyelerinin İmzası	iii
Önsöz	iv
Özet	vi
Abstract	viii
İçindekiler	x
Tablo Listesi	xv
Kısaltmalar Listesi	xvii
1. BÖLÜM: Giriş	1-5
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	2
1.3.Araştırmanın Amacı	3
1.4.Araştırmanın Önemi	3
1.5.Varsayımlar	4
1.6.Sınırlılıklar	4
1.7.Tanımlar	5
2. BÖLÜM: İlgili Literatür	6- 34
2.1.Okuma Eylemi ve Okumanın Önemi	6
2.2.Okuma Biçimleri	7- 10
2.2.1. Uygulanan yönleme göre okuma	7- 9
2.2.1.1.Sesli okuma	7
2.2.1.2.Sessiz okuma	8

2.2.2.Kullanılan materyale göre okuma	9-10
2.2.2.1.Kâğıt okuma	9
2.2.2.2.Ekran okuma	10
2.3.Okuma ve İlgi	13
2.4.Okuma ve Tutum	14
2.5.Okuma ve Motivasyon	15
2.6.Okuma ve Alışkanlık	16
2.7.Okuma Alışkanlığı Kazanmayı Etkileyen Faktörler	17-21
2.7.1.Bireysel faktörler	17
2.7.2.Çevresel faktörler	18-21
2.7.2.1.Akran faktörü	18
2.7.2.2.Ebeveyn faktörü	18
2.7.2.3.Öğretmen faktörü	19
2.7.2.4.Kitap faktörü	19
2.7.2.5.Kütüphane faktörü	20
2.7.2.6.Teknoloji faktörü	21
2.8.Türkiye’deki Okuma Becerileri Düzeyi	21
2.9.İlgili Araştırmalar	23-34
2.9.1.Okuma alışkanlığı ve okuma ilgisi ile ilgili araştırmalar	23
2.9.2.Okuma alışkanlığı ve okumaya yönelik tutumu ile ilgili araştırmalar	24
2.9.3.Okuma alışkanlığı ve okuma motivasyonu ile ilgili araştırmalar ...	24
2.9.4.Okuma alışkanlığı ve uygulanan teknikler ile ilgili araştırmalar	27
2.9.5.Okuma alışkanlığı üzerinde birey- çevre etkisi ile ilgili araştırmalar	29
2.9.6.Okuma alışkanlığı ve kütüphane ile ilgili araştırmalar	32
2.9.7.Okuma alışkanlığı, teknoloji ve ekran okuma ile ilgili araştırmalar	34

3. BÖLÜM: Yöntem	37-48
3.1.Araştırmanın Modeli	37
3.2.Nicel Kısım	37-43
3.2.1.Araştırma grubu	37
3.2.2.Veri toplama araçları	39-43
3.2.2.1.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkındaki öğrenci görüşleri anket formunu oluşturma süreci	39
3.2.2.2.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkındaki öğrenci görüşleri anket formu	41
3.2.3. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi	41
3.2.3.1. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkındaki öğrenci görüşleri anket formu uygulaması	41
3.3.Nitel Kısım	43-48
3.3.1.Araştırma grubu	43
3.3.2.Veri toplama araçları	46
3.3.2.1.Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formu	46
3.3.3. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi	47-48
3.3.3.1. Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formunun uygulaması	47
3.3.3.2. Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formunun çözümlenmesi	48
4. BÖLÜM: Bulgular	49-66
4.1.Nicel Bulgular	49-58
4.1.1.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeyi	49
4.1.2.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen	

faktörlere ilişkin nicel bulgular	50-58
4.1.2.1.İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen kişisel ve sosyal özelliklere ilişkin nicel bulgular ...	50
4.1.2.2.İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışlarına ilişkin nicel bulgular	54
4.1.2.3.İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışlarına ilişkin nicel bulgular	55
4.1.2.4.İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen akran özelliklerine ilişkin nicel bulgular	57
4.2.Nitel Bulgular	58-66
4.2.1. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen kişisel ve sosyal özelliklere ilişkin nitel bulgular ...	58
4.2.2. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı	
kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışlarına ilişkin nitel bulgular	59
4.2.3. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını	
etkileyen öğretmen davranışlarına ilişkin nitel bulgular	60
4.2.4. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını	
etkileyen kitap özelliklerine ilişkin nitel bulgular	62
4.2.5. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını	
etkileyen akran özelliklerine ilişkin nitel bulgular	63
4.2.6. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını	
etkileyen unsurlara dair öğretmen uygulamalarına ilişkin nitel bulgular	64
5. BÖLÜM: Tartışma ve Öneriler	67-76
5.1.Tartışma	67
5.2.Öneriler	76

5.2.1. Ebeveynlere öneriler	76
5.2.2. Öğretmenlere öneriler	76
5.2.3. Araştırmacılara öneriler	76
Kaynakça	77-86
Ekler	87-97
Ek 1: Öğretmen Kompozisyon Formu I (konu başlıklı)	87
Ek 2: Öğretmen Kompozisyon Formu II (konu başlığı olmayan)	88
Ek 3: Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğrenci Görüş Formu	89
Ek 4: İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörler Hakkındaki Öğrenci Görüşleri Anket Formu.....	90-92
Ek 5:Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğretmen Görüş Formu	93-95
Ek 6: Özgeçmiş	96-97

Tablo Listesi

Tablo	Sayfa
1. Anketin Tamamlandığı Okullar ve Öğrenci Sayıları	38
2. Anketi Tamamlayan Öğrencilerin Cinsiyete ve Sınıf Seviyesine Göre Dağılımları	39
3. Sınıf Öğretmenlerinin Okullara Göre Dağılımı	43
4. Sınıf Öğretmenlerinin Genel Bilgileri	44-45
5. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Düzeyi	49
6. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Kardeş Bilgileri	50
7. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Kişisel Özellikleri	51-52
8. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Sosyal Özellikleri	53
9. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Ebeveyn Davranışları	54-55
10. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Karşılaştığı Öğretmen Davranışları	55-56
11. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Akran İlişkileri	57-58
12. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Kişisel ve Sosyal Özelliklere İlişkin Nitel Bulgular	58-59
13. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Ebeveyn Davranışlarına İlişkin Nitel Bulgular	59-60
14. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen	

Öğretmen Davranışlarına İlişkin Nitel Bulgular	61
15. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen	
Kitap Özelliklerine İlişkin Nitel Bulgular	62-63
16. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen	
Akran Özelliklerine İlişkin Nitel Bulgular	63-64
17. İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen	
Öğretmen Uygulamalarına İlişkin Nitel Bulgular	65

Kısaltmalar Listesi

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

Bkz.: Bakınız

f: Frekans

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

vb.: ve benzeri

1.Bölüm

Giriş

1.1. Problem Durumu

Okuma, seslendirilen sembollerin zihinde anlamlandırılması, bir kavrama karşılık gelmesi ve analiz edilerek bir çıkarıma ulaşılması demektir. Sürekli gelişen teknoloji ve bilgi birikimi, sürekliliği olan bir okuma eylemini zorunlu kılmaktadır. Okuma alışkanlığına sahip bireylerin oluşturduğu topluluklar belirli seviyede bir bilgi birikimine sahiptir. Bu bilgi birikimi sayesinde bireyler, sürekli gelişen teknolojiye ve çağa ayak uydurmakla birlikte sahip oldukları bilgi birikimi ile yorum yapma, eleştirme, düşünme, analiz etme gibi beceriler de kazanmaktadır. Düşünen, eleştiren, gelişen bireyler birlikte bilinçli bir toplum yapısını oluşturmaktadır. Bilinçli ve okuma alışkanlığına sahip toplumların oluşturduğu devletler ise okumayan bireylerin oluşturduğu toplumlara göre daha gelişmişlerdir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler, okuma alışkanlığına sahip bireylerin çoğunlukta olduğu ülkelerdir, denilebilir (Coşkun, 2002; Urgan, 2008; Yılmaz, 1989). Ülkelerin okuma konusunda halklarını bilinçlendirmesi ve halkını oluşturan her bir ferde okuma alışkanlığı kazandırmayı amaç edinmesi ülkelerin kalkınmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca okuma alışkanlığı öğrencilerin dil gelişimi için önemlidir (Tanju, 2010). Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması, onların derslerindeki başarılarını arttırabilecektir. Çünkü okumanın anlamayı hızlandırıcı ve geliştirici bir etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle anlama düzeyi artan öğrencilerin derslerinde başarılı olabilecekleri öngörülmektedir (Sallabaş, 2008).

Okuma doğuştan getirilen bir beceri olmamakla birlikte daha çok ilköğretim çağında öğrencilere kazandırılmaktadır. Ancak çoğunlukla okul öncesi eğitim ile birlikte resimli kitapların çocuklara gösterilmesi ve okunması gibi çeşitli yollarla çocuklar okumaya karşı güdülenmekte ve hazırlanmaktadır (Çakmak & Yılmaz, 2009). Bu nedenle bireye okuma alışkanlığı kazandırılmak amaçlanıyorsa, okuma becerisinin kazandırılmaya başladığı dönem

ele alınmalı ve bir bütün olarak bireyin okuma alışkanlığı kazanması için neler yapılabileceği ve ne gibi yöntemler kullanılabileceği, bireyin okuma alışkanlığı kazanmasında ne gibi faktörlerin etkili olacağı araştırılmalıdır.

Bu bölümde genel hatları çizilmiş olan bireylerin okuma alışkanlığı kazanması temel alınarak araştırmada ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırma Soruları

Yukarıda bahsedilen araştırma problemine bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen kişisel ve sosyal özellikler nelerdir?
2. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?
3. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?
4. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen akran özellikleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen kişisel ve sosyal özellikleri nelerdir?
6. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?
7. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?
8. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen kitap özellikleri nelerdir?

9. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen akran özellikleri nelerdir?

Hipotezler;

1. İlkokul öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikleri okuma alışkanlığı edinmelerini etkilemektedir.
2. İlkokul öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin ebeveynlerinin davranışları okuma alışkanlığı edinmelerini etkilemektedir.
3. İlkokul öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin öğretmenlerinin davranışları okuma alışkanlığı edinmelerini etkilemektedir.
4. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin okudukları kitapların özellikleri okuma alışkanlığı edinmelerini etkilemektedir.
5. İlkokul öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin akranlarının davranışları okuma alışkanlığı edinmelerini etkilemektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı edinmelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda okuma alışkanlığına sahip olduğu belirlenen öğrenciler ile okuma alışkanlığı olmayan öğrenciler kişisel ve sosyal özellikler, ebeveynlerinin, öğretmenlerinin, akranlarının ve okudukları kitapların özellikleri bakımından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmadan hareketle okuma alışkanlığı olan öğrencilerin özelliklerinin ortaya çıkarılması ve bulguların ebeveynler ile eğitimcilere çocuklara okuma alışkanlığı edindirmek bakımından destek olması amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Okuma, okuma ilgisi, okuma becerisi, okuma tutumu, okuma motivasyonu, okuma alışkanlığı gibi konularda yapılmış araştırmalar incelenmiş ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik karma yöntemle ve geniş bir

örneklemele çalışılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada, okuma alışkanlığını etkileyen faktörler karma yöntemle ve geniş bir çalışma grubuyla belirlenmeye çalışılmış, doğrudan öğrencilerden veriler toplanmış ve aynı öğrenci grubunun önemli bir bölümünün öğretmenlerinden nitel veriler toplanarak her iki veri grubu karşılaştırılmıştır. Ayrıca okuma öğrencilerin dil ve zihin becerilerini de geliştirmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle okumanın alışkanlığa dönüşmesi önemsenmektedir. Bu bakımdan mevcut araştırmanın verileri öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak isteyen yöneticiler, öğretmenler ve ebeveynler için faydalı olacaktır. Ayrıca öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak için araştırma yürütmek isteyen araştırmacılara önemli bir kaynak oluşturacaktır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada;

- Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin, anket ve görüşme sorularına samimi ve doğru cevaplar verdikleri,
- Araştırmada yer alan öğretmen ve öğrencilerin, araştırma konusu ile ilgili görüşlerinin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- Öncelikle araştırmanın nitel verilerinin öğretmenlerle yüz yüze görüşme şeklinde toplanması planlanmış ancak pandemi sebebiyle öğretmen görüşmeleri yüz yüze gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple bu görüşmeler dijital ortamda öğretmenlerin sorulara verdikleri yazılı cevaplarla sınırlı kalmıştır.
- Araştırma grubunu ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin oluşturması düşünülmüş ancak 2. sınıf öğrencilerinin okumayı yeni öğrenmiş olmaları, ayrıca yaz tatilinde okuma kaybına uğramış olmaları, pilot uygulama sırasında anketi doğru bir şekilde ve verilen sürede yanıtlayamamalarından dolayı araştırma grubundan çıkartılmışlardır.

Bu nedenle araştırma ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin öğretmenleriyle sınırlıdır.

- Araştırmanın mümkün olduğu kadar geniş bir çalışma grubu ile yürütülmesi planlanmış ve araştırma imkânlar ölçüsünde Bursa ilindeki 13 resmi ilkokulda yürütülmüştür. Bu nedenle mevcut araştırma bu okullarla sınırlıdır.
- Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Okuma: Beş duyu organının türlü hareketlerinden ve belleğin algılama yeteneğinden ortaya çıkan karmaşık bir etkinliktir (Aytaş, 2005).

Okuma Alışkanlığı: Kişinin, ihtiyaç ve eğlence kaynağı olarak gördüğü okuma davranışını hayatı süresince, istikrarlı ve eleştirel bir şekilde gerçekleştirmesidir (Yılmaz, 1995).

Karma Yöntem: Sosyal, sağlık ve davranış bilimleri alanlarında yararlanılan, araştırma sorunlarını anlamak amacıyla nicel ve nitel verilerin ayrı ayrı toplanıp sonuç kısmında birleştirildiği bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2019).

Sıralı Karma Yöntem Metodu: Araştırmada sırasıyla nicel-nitel veya nitel-nicel verilerin toplandığı karma yöntem metodudur (Teddlie & Yu, 2007).

2.Bölüm

İlgili Literatür

2.1. Okuma Eylemi ve Okumanın Önemi

Okumanın herkes tarafından kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte, okuma kavramına ilişkin çok fazla tanım yapılmıştır. Çelik'e (2006) göre okuma, görme organı ve ses organlarının türlü hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından ortaya çıkan karmaşık bir faaliyettir. Coşkun (2002) ve Güneş (2012) ise okuma ile ilgili benzer tanımlar yaparak okumanın, göz ve beynin türlü etkinliklerinden meydana gelen karmaşık bir zihinsel süreç olduğunu ifade etmişlerdir. Tanımlar incelendiğinde, okumanın sadece harfleri, heceleri ve sözcükleri tanıma ve seslendirmeden ibaret olmadığı, tanıma ve seslendirme dışında harflerin, hecelerin ve kelimelerin anlamlandırılması, anlamlandırılarak elde edilen bilgilerin analiz ve sentez edilmesi gerektiği gibi birçok yargıya ulaşılmaktadır. Kısacası sembollerin doğru şekillerde seslendirilmesi, tam anlamıyla bir okuma yapıldığını göstermemekte, seslendirmeye zihinsel süreçlerin eşlik etmesi gerektiği tanımların ortak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Zihinsel süreçlerle alakalı olarak beyin bilimcilerin yapmış oldukları araştırma örnek gösterilebilir. Beyin bilimcilerin ortaya attığı beyin kapasitesi ve postane örneğine göre, postaneye bağlantı yapan telefon abonesi sayısı arttıkça postanenin kapasitesi artmaktadır. Bu örnekteki postane beyinle eşleştirilmiştir. Telefon abone sayısı ise bilgiyi temsil etmektedir. Bu durumda beyin bilgi aldıkça kapasitesi genişlemektedir (Ortaş, 2014).

Yapılan bilimsel araştırmalara göre öğrendiklerimizin %1'ini tatma duyusu yoluyla, %1,5'unu dokunma duyusu yoluyla, %3,5'ini koklama duyusu yoluyla, %11'ini işitme duyusu yoluyla, %83'ünü de görme duyusu yoluyla edinmekteyiz. Bu sonuçlara göre, göze ve kulağa hitap eden okumanın öğrenmede $\%83 + \%11 = \%94$ gibi önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Bu verilerden yola çıkacak olursak, öğrenme büyük ölçüde okumaya bağlıdır. (Aytaş, 2005, s.155)

Kişiler kendilerini geliştirmek adına okumaya, okuduklarını düşünüp yorumlamaya ihtiyaç duymaktadırlar. Düşünmek ve yorum yapmak için belli seviyede bir bilgi birikimine, bilgi edinmek için ise okumaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bireysel gelişimin sağlanması bireyin teknolojik gelişmelerden haberdar olması ve dolayısıyla çağa ayak uydurması mevcut bilgi birikimini arttırmasıyla mümkün olmaktadır. Teknolojik gelişmeler birikimli olarak yapılmaktadır. Bu nedenle okumayan ve okumadığı için geri kalan bireyler ve okumayan bireylerin oluşturduğu toplumlar, çağın gerisinde kalmaya mahkûmdur (Ungan, 2008).

2.2. Okuma Biçimleri

Okuma biçimleri, kullanılan yöntem ve kullanılan materyale göre iki biçimde ele alınmıştır.

2.2.1. Uygulanan yöntem göre okuma. Uygulanan yöntem göre okuma, sesli okuma ve sessiz okuma olarak iki başlıkta ele alınmıştır.

2.2.1.1. Sesli okuma. “Sesli okuma, gözle algılanıp zihinle kavranan sözcük ya da sözcük kümelerinin konuşma organının yardımıyla söylenmesidir.” (Demirel, 2006, s.10).

Sessiz okumaya kıyasla sesli okuma hem duyuşal hem de görsel olması sebebiyle daha faydalıdır (Aytaş, 2005). Sesli okuma sayesinde insanlar dinledikleri konu hakkında düşünmeye, dinlediklerini anlamlandırmaya ve yorumlamaya çalışırlar. Dinleyiciler ilgilerini dinledikleri metne verdikleri için dinleyicilerin dikkatleri, dinleyicilerin metni akıllarında tutmak için çabalamaları sonucunda hafızaları ve son olarak dinleyicilerin dinledikleri metni kavrama ve bir yargıya ulaşma çabalarından da muhakeme yetenekleri gelişim göstermektedir (Akar, 2009). Sesli okuma, ilk okuma ve yazma çalışmaları yapan öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Sesli okuma, öğrencilerin okumayı öğrenmeleri, okuma seviyelerinin belirlenmesi ve dinleme becerisi kazanmaları açısından da önemsenmektedir. Yapılan araştırmalar sesli okumanın sessiz okumaya nazaran daha yavaş yapıldığını göstermektedir (Çelik, 2006). Ancak sesli okuma daha yavaş olmasına karşın öğrenme üzerinde daha etkili

bulunmaktadır. Ayrıca sesli okuma sözcükleri tanıma, vurgu ve tonlama becerilerini geliştirmesi açısından da önemlidir. Sesli okuma çalışmaları yapılırken dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

Öğrencilerin sesli okuma esnasında gereksiz yüz, el ve kol sallama gibi vücut hareketleri yapmamaları, okudukları metinde noktalama işaretleriyle vurgu, tonlamalara ve duraklara dikkat ederek okumaya özen göstermeleri sağlanmalıdır. Sesli okuma esnasında öğrencilerin yöresel bir dil kullanmamalarına dikkat edilmeli ve öğrenciler kırıkcı olmayan bir üslup ile anında düzeltilmelidirler. Öğretmen öğrencilere örnek olmak ve öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla örnek sesli okuma yapmalıdır. Öğretmen örnek sesli okuma yaparken, metnin duygusuna ve ana düşüncesine öğrencilerin ulaşmasını ve hissetmesini sağlamalıdır. Sesli okuma yapılırken, gereksiz tekrarlar yapmamaya özen gösterilmelidir. Öğrenciler ilk kez karşılaştığı bir metni sesli okurken hata yapabilecekleri için sesli okuma öncesinde öğrenciler metni sessiz okuyarak anlamaya çalışmalıdırlar. Sınıf ortamında yapılan sesli okumalarda sürekli olarak aynı öğrenci ya da öğrencilere sesli okuma yaptırılmamalı bunun yerine farklı öğrencilere sesli okumalar yaptırılarak öğrencilerin okuma becerileri yanı sıra dinleme becerilerinin de gelişimi desteklenmelidir (Aytaş, 2005; Çelik, 2006).

2.2.1.2. Sessiz okuma. Sessiz okuma, göz ve zihinle yapılan okuma yani kısaca göz okumasıdır. Sessiz okuma, sessiz olunması gereken ortamlar düşünüldüğünde, sesli okumaya kıyasla daha fazla ortamda tercih edilebilmektedir. Sessiz okuma yapılırken göz ve beyin arasında başka bir uğraşı bulunmaması sebebiyle göz daha fazla sözcüğü görmekte ve kavramaktadır. Bu sayede sessiz okuma sesli okumaya göre daha hızlı gerçekleştirilmektedir. Ayrıca sessiz okuma okunanı anlamaya yönelik yapılan okumadır. Bu sebeple öğrencilerin okuduklarını anlama düzeylerinin ölçülmesi isteniyorsa, sessiz okuma tercih edilebilir (Aytaş,

2005; Çelik, 2006). Sessiz okuma çalışmaları yapılırken dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

Anlamanın daha kolay ve çok olduğu sessiz okuma (Baştuğ, Keskin & Şimşek, 2019) çalışmalarına ilköğretim 1. sınıf eğitim öğretim yılının son aylarında başlanması önerilir. Öğretmenler sessiz okuma sonrasında metinle ilgili sorular sorarak öğrencilerin okudukları metni anlama düzeylerini ölçmelidir. Öğrencilerden okudukları metinle ilgili olan sorulara kendi cümleleriyle cevap vermeleri istenmelidir. Sessiz okuma esnasında öğrencilerin gereksiz hareketler yapmamasına ve mırıldanmamasına dikkat edilmelidir (Aytaş, 2005; Çelik, 2006).

2.2.2. Kullanılan materyale göre okuma. Kullanılan materyale göre okuma, kâğıt okuma ve ekran okuma olarak iki başlıkta ele alınmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerin varlığı bizleri ekrandan okumaya neredeyse mecbur bırakmaktadır. İletişim kurmak için, bilgi edinmek için vs. ekran okumasına başvurulmaktadır. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde bu kadar öneme sahip olan ekran okumasına da araştırmanın ilgili literatür bölümünde yer verilmek istenmiştir.

2.2.2.1. Kâğıt okuma. Yazının ilk bulunduğu dönemlerde, yazmak için önce kil tabletler, daha sonra Mısırlıların Cyperus Papyrus isimli bitkiden elde ettiği ilk kâğıt örneği olan papirüs kâğıdı kullanılmıştır. Kâğıdın ilk örneği olan papirüs kâğıdını, parşömen kâğıdı ve Çinlilerin ketenden ve pamuktan elde ettiği günümüz kâğıdına benzer kâğıt takip etmiştir. Artan nüfusla birlikte kâğıt ihtiyacını karşılamak için farklı ham madde arayışlarına girilmiş ve odundan kâğıt yapımı bulunmuştur. Sonraki yıllarda soda, sülfat ve selüloz da kâğıt yapımında kullanılmıştır. İnuğur'a göre, antik çağlardan başlayarak 19. yüzyıla kadar süren kâğıt arayışından anlaşılacağı üzere, okumalar ve yazmalar uzun bir süre kâğıt aracılığı ile gerçekleştirilmiştir (akt. Gönenç, 2012). Kâğıdın bulunmasıyla tarihi süreç içerisinde kitap,

dergi, gazete gibi basılı ürünler ortaya çıkmıştır. Kitap, dergi, gazete gibi basılı ürünler üzerinden gerçekleştirilen okumaya da kâğıt okuması denilmektedir (Güneş, 2010).

Kâğıt okuma uzun yıllardır kullanılan bir okuma çeşidi olmasıyla birlikte bazı avantajlara sahiptir. Örneğin, kâğıt okuma yapılırken sayfanın bütünü görülebilmektedir. Bu sebeple okunan metnin bir bütün olarak anlaşılması kolaylaşmaktadır. Ateş ve Ercan (2015) gerçekleştirdikleri araştırmada 6. sınıf öğrencilerinin kâğıttan okuma sırasında ekran okumasına oranla okudukları metni daha iyi anladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kâğıt okuması yapılırken hareketli bir ekran bulunmaması sebebiyle göz, ekran okumaya göre daha az yorulmaktadır. Kâğıt okuma, uzun metinlerin okunmasında ve metinler arasında karşılaştırma yapılmasında ekran okumaya kıyasla daha avantajlıdır. Gerek anlamının daha kolay olması gerekse gözü ve zihni daha az yorması sebebiyle ilkokul çağındaki çocukların okumasında kâğıt okumaya ağırlık verilmesi önerilmektedir. Kâğıt okuması yapılırken dikkat edilmesi gereken duruş ve kâğıt özellikleri vardır. Örneğin, kâğıt okuma sırasında okuyucu dik bir pozisyonda oturmalıdır. Okuma yapılacak kâğıdın da ışığı emen cinsten olması okuyucunun gözünü yormaması açısından önem taşımaktadır (Güneş, 2010; 2016).

2.2.2.2. Ekran okuma. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren televizyon, bilgisayar, cep telefonu, tablet gibi araçların ekranlarının okunması yoluyla gerçekleştirilen okumaya ekran okuma ya da diğer isimleriyle ekrandan okuma, e-okuma, elektronik okuma, dijital okuma, hiper okuma denilmektedir (Elkatmış, 2015; Güneş, 2016). Bu çalışmada ekran okuma adıyla bahsedilecektir.

Değişen yaşam koşullarıyla birlikte teknolojik yenilikler eğitimin içerisine de entegre edilmiştir. Ülkemizde tam da bu amaçla 2010 yılında eğitimin hizmetine sunulmuş olan “Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)” isimli proje bulunmaktadır. Öğrenciler kitapların, defterlerin yanında projeksiyon, bilgisayar, tablet, akıllı tahta gibi teknolojik aletlerle eğitim görmektedirler. Eğitimde tamamen teknolojiye yer verilmesi

hedeflenen bir davranış değildir. Aksine hem geleneksel sistemde yer alan kitapla eğitim hem de yenilikçi sistemde yer alan teknolojik aletlerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen eğitim öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Bu iki sistem birbirini tamamlayıcı konumundadır (Elkatmış, 2015).

Ekran okuması yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı durumlar vardır. Ekran okuması, okumanın yapıldığı cihaza uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Örneğin, bilgisayar ekranı karşısında dik bir vaziyette oturulması ve okuma yapılacak ekranın göz hizasının 10 ila 15 derece kadar aşağısında bulunması önerilmekte, okuyucu başını yukarı kaldırarak değil hafif aşağıya doğru eğerek okumayı gerçekleştirmelidir. Tablet ve telefon gibi ekran olarak küçük ve yer değiştirmeye uygun olan cihazlar, ekran okuması yaparken kişiye serbestlik sunmaktadır (Güneş, 2016).

Ekran okumanın da kâğıt okumada olduğu gibi bir takım avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Ekran okumanın avantajları:

- Cep telefonu ve tablet gibi teknolojik bazı cihazlar insanların yanlarında taşınmaları için uygundur. Bu nedenle teknolojik bazı cihazlar daha fazla mekânda okuma yapmaya imkân vermektedir. Bu sebeple okuma belli zaman aralıklarına sıkıştırılmak zorunda kalmamaktadır,
- Eğitimin içerisine entegre edilen teknoloji ve beraberinde getirdiği ekran okuma sayesinde öğrenciler teknolojiyi doğru kullanma, sadece belirli materyallerle sınırlanmama, yenilikleri takip etme olanaklarına kavuşturulmuştur,
- Basılı metinlere kıyasla teknolojik cihazlarda çok daha fazla içeriğe tek tuşla ulaşmak mümkün olmaktadır. Aynı zamanda bilgisayar, tablet gibi cihazlarda metinlerin saklanması, güncellenmesi, isteğe ve ilgiye uygun olarak bulunması daha kolay olmaktadır,

- Basılı ürünlerin üretimi çok emeğe ve maliyete ihtiyaç duyuyorken, e-kitap (elektronik kitap) gibi teknolojik cihazlardaki metinler bu ciddi emekleri ve maliyeti en aza indirmektedir,

şeklinde sıralanabilmektedir (Güneş, 2010; 2016, Odabaş, 2017).

Ekran okumanın dezavantajları ise:

- Ekran okumanın yapıldığı bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler çok fazla enerji harcamaktadır,
- Daha fazla mekânda okuma yapmaya imkân veren ve çok fazla sayıda kaynağa tek tuşla ulaşmayı sağlayan teknolojik cihazlar, internette bulunan fazla sayıda çeldiriciler sebebiyle okumaya engeller oluşturmakta ve kişinin gereksiz konulara ilgisinin kaymasına neden olmaktadır. Bu sebeple kişi derinlemesine okuma yapamamakta yani metne dalamamaktadır. Bunun yerine yüzeysel ve atlayarak yapılan bir okuma gerçekleştirmektedir. Bu sebeple, ekran okuması yapılırken çoğunlukla kısa metinler tercih edilmektedir. Çünkü ekran okuma yapılırken uzun metinlerin okunması ve metinler arası karşılaştırma yapılması zordur,
- Yatay ekseninde gerçekleştirilen okumanın dikey doğrultuda hareket eden ekranlardan gerçekleştirilmesi ve ekranın parlak olması sebebiyle gözü daha kolay yormaktadır. Gözün yorulmasına bağlı olarak kişide baş ağrısı yapabilmektedir. Uzun süre yapılan ekran okuması baş ağrısı yanında boyun ağrısı da yaparak bedeni yorabilir. Ancak ekran okumadaki artışlar sonucu piyasaya sürülen e-kitap okuyucular hem boyut olarak hem de ekran matlığı olarak kitabı andırmaktadırlar. Bu sayede bu dezavantaj bir nebze de olsa telafi edilmeye çalışılmıştır,
- Ekran okuma esnasında sayfanın bütününe görülmemesi, metnin anlaşılmasını zorlaştırmakta ve parça parça görülerek okunan metnin zihinde birleştirilmeye çalışılması zihni gereğinden fazla yormaktadır,

şeklinde sıralanabilmektedir (Elkatmış, 2015; Güneş, 2010; 2016; Odabaş, 2017).

2.3. Okuma ve İlgi

Dikkatin bir konu ya da herhangi bir şey üzerinde yoğunlaştırılmasına ilgi denilmektedir. İlgi sayesinde bilgiler zihinde daha kolay organize edilmekte ve hatırlanması daha kolay olmaktadır. İlgi aynı zamanda dikkati geliştirici etkiye de sahiptir. Birey ilgilerini hayat tarzına da yansıtmaktadır. Bir konuya yahut herhangi bir şeye ilgi duyan bireyin hedeflerini belirlemesi ve harekete geçmesi beklenen bir durumdur (Güneş, 2006).

Okumaya da ilgi duyulabilmekte ve okuma ilgisi genel olarak okumaktan zevk alma, okumayı sevmek, okumaya karşı duyulan istek olarak açıklanmaktadır. Okuma ilgisi, okumaya duyulan ilgi ve konuya duyulan ilgi olmak üzere iki başlıkta ele alınmaktadır. Okuma ilgisine sahip bireyler öncelikle okumaya ilgi duymakta yani okumayı sevmekte, okumaktan keyif almakta ve zaman geçtikçe okudukları metinlerin konusunda daha seçici olmakta ve ilgilerini çeken konulara yönelmektedirler. İlgilerini çeken konular üzerinde okumaya başlayan bireyler zaman içerisinde okudukları metinlerin derinlerine inmekte ve metni anlamaya çalışmakta, analiz etmekte, sonuca varmakta ve edindikleri bilgileri yaşamlarında uygulamaya çalışmaktadırlar. Okuma ilgisi çocukların boş zamanlarını verimli geçirmesi, dikkatlerini bir noktada toplaması, kendilerini geliştirmesi, hayatları boyunca öğrenmeyi sürdürmesi ve okuma alışkanlığı kazanması için önem taşımaktadır. Okumaya karşı ilgi duyan birey, ilgisini çeken konularda sürekli bir okuma eğiliminde olmaktadır. Bu sebeple ilgi çekici bulunan kitapların düzenli okunması sonucunda okuma bir alışkanlık haline almaktadır. Örneğin, benzer derecede zor olan iki kitaptan ilgi duyulan konuya sahip olan kitap daha kısa sürede ve anlaşılabilir şekilde okunmaktadır. Okurun ilgisini çekmeyen kitabın ise anlaşılması zor olmakta ve bireyde okumaya karşı isteksizlik oluşturmaktadır. Eğer öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak isteniyorsa, öğrencilerin ilgilerini belirlemeli ve bu doğrultuda öğrencilere ilgilerini çekebilecek konularda ki sahip kitaplara ulaşmaları sağlanmalıdır. Öğrencilerin

okumadan soğumamaları için oyunlar ve masallar gibi çeşitli etkinliklerle öğrencilerin okuma ilgileri desteklenmelidir. Öğrencilerin ilgi duymadıkları kitapları okumaya zorlanmaları onlarda okumaya karşı olumsuz bir tutuma neden olabileceği için kitap tercihinde öğrencilerin istekleri dikkate alınmalıdır (Güneş, 2006; 2017).

2.4. Okuma ve Tutum

“Tutum, gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir.” (Çöllü & Öztürk, 2014, s. 377). Tutum; bireyin bir konuyla ilgili kazandığı olumlu ya da olumsuz deneyimler neticesinde, deneyimlediği konuyla ilgili olarak ortaya koyduğu davranış biçimidir. Davranış kazanımı sürecinde bireye olumlu deneyimler yaşatmak, bireyin olumlu tutumlara sahip olmasında önem taşımaktadır. Sosyal bir varlık olarak insan, çevresinden fazlasıyla etkilenmektedir. Çevrenin yanı sıra yaşamışlıklar da kişinin olumlu ya da olumsuz tutuma sahip olmasında belirleyicidir. Kişinin bir davranışı kazanmasında, davranışı geliştirerek kalıcı ve devamlı bir hale getirmesinde tutumun etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle tutum, eğitim ve öğretimde de önemli bir konuma sahiptir. Öğrenmenin meydana gelebilmesi için bireye olumlu yaşantılar kazandırarak, öğrenmeye karşı olumlu bir tutum edindirilmelidir. Aksi halde öğrenmeye karşı olumsuz tutum geliştiren bireyler öğrenmeye karşı isteksiz bir tavır geliştirebilir (Ürün Karahan, 2018). Okuma, eğitimin temel unsurlarından biridir. Dolayısıyla okumaya karşı olumlu deneyimler kazanmış birey, okumaya karşı olumlu tutum geliştirebilir. Okumaya karşı olumlu tutuma sahip olan birey ise okumayı sevecek ve belki de bu sayede okumayı alışkanlık haline getirebilecektir. Demir ve Gür Erdoğan (2016) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını türlü değişkenler açısından ele aldıkları araştırmada, okuma alışkanlığı kazanmanın ön koşulu olarak olumlu okuma tutumuna sahip olunması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Aynı zamanda da araştırmaya katılan öğrencilerin okuma tutumlarının orta düzeyde ve olumlu olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Kuşdemir (2019) de Demir ve Gür Erdoğan (2016) ile aynı amaçla

gerçekleştirdiği araştırmasında, araştırmaya katılan 4. sınıf öğrencilerinin okumaya karşı olumlu tutuma sahip olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla okumaya karşı daha olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.5. Okuma ve Motivasyon

“Motivasyon kavramı insan organizmasını davranışa iten, bu davranışların şiddet ve enerji düzeyini tayin eden, davranışlara belirli bir yön veren ve devamını sağlayan çeşitli iç ve dış sebepleri ve bunların işleyiş mekanizmalarını içermektedir.” (Akbaba, 2006, s. 347).

Kişinin eksikliğini hissettiği ihtiyaçlarını doyumayı istemesi sonucunda kişide meydana gelen dürtünün etkisiyle harekete geçme sürecine motivasyon denir. Motivasyon süreci doyurulması gereken bir ihtiyacın ortaya çıkmasıyla başlamaktadır. Motivasyon sürecinin ikinci aşamasında kişi, ortaya çıkan ihtiyacı doyumayı istemesi sonucunda dürtülür.

Üçüncü aşamada ise bu ihtiyacını doyumak amacıyla harekete geçer. Son olarak da doyuma ulaşarak yeni ihtiyaçlar için motivasyon süreci başlamaktadır (Vatansever Bayraktar, 2015).

Motivasyon, birçok eylemin gerçekleştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Okuma ile motivasyon arasında da güçlü bir bağ bulunmaktadır. Kişiye okuma ilgisi kazandırmada ve okumaya karşı olumlu tutum oluşturmada, okumadan zevk alma, okumayı alışkanlık haline getirme konularında okuma motivasyonu itici bir güç konumundadır. Öğrencilerin kalıcı öğrenme sağlayabilmesinde de okuma motivasyonu önem taşımaktadır. Öğrencilerin okuma motivasyonlarını arttırmak için; öğrencilerin kaygı seviyesi düşürülmeli, okudukları metin hakkındaki tahminleri sorularak öğrenciler güdülenmeli, okuma amaçları belirtilmeli, öğrencilere hak ettiklerinde takdir bildiren geri bildirimlerde bulunulmalı, öğrencilere seçenekler sunularak öğrencilerin ilgilerine göre tercihte bulunmalarına yardımcı olunmalıdır (Baştuğ & Kızılgın, 2020; Katrancı, 2015). Bunlara ek olarak, öğrencilerin eğitim öğretimde en çok faydalandıkları kitapların ders kitapları olması sebebiyle, ders kitaplarında bulunan

metinlerin daha motive edici olması da öğrencilerin motivasyonunu arttıracaktır (Banaz, Güven & Özbilen, 2020).

Katrancı (2015) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin motivasyon düzeylerini incelediği araştırmada, Baştuğ ve Kızgın'ın (2020) okuma motivasyonu ve okuduğunu anlama becerisinin akademik başarıyı yordama düzeyini inceledikleri araştırmaya paralel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla okuma motivasyonlarının daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Aynı zamanda Katrancı (2015) araştırma sonucunda, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin motivasyonlarının orta seviyede olduğunu ve ebeveyn öğrenim durumu ile evde kitaplığa sahip olup olmama durumunun da motivasyon üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

2.6. Okuma ve Alışkanlık

Alışkanlıklar bireylerin yaşamında devamlı olarak bulunan, önemli bir konuma sahip olan, bedensel ve sezgisel olarak, aynı zamanda düşünce boyutunda ve sosyal bir varlık olarak bireylerin genel duruşlarını belirleyen benliklerini meydana getiren davranışlardır.

Alışkanlıklar bireylerin genel duruşlarıyla direkt olarak alakalı olduğundan psikoloji, sosyoloji, ekonomi vb. pek çok alanın içerisinde kendisine yer bulmaktadır. İnsanlara pozitif yönde tavır, tutum, davranış edindirmesiyle de eğitim bilimlerinde önemslenmektedir (Orhan, 2017).

Okuma, eğitim için büyük bir öneme sahiptir. Bu sebeple, alışkanlığa dönüşen okuma eğitim esnasında kişiye yardımcı olacaktır. Okumayı bilen kişilerin okumayı bir ihtiyaç olarak görmesi ve bu eylemden haz duyması sonucunda devamlı olarak okumalarına okuma alışkanlığı denilmektedir. Okuma alışkanlığı edinmenin öncelikle bireyin sözel ve bilişsel becerilerini geliştirmesi üstünde etkileri bulunmakla birlikte tüm becerilerin gelişiminde etkisi vardır. Okuma, bilginin yayılması açısından da önem taşımaktadır. Bu nedenle, okuma alışkanlığına sahip bireylerin oluşturduğu topluluklar arasında bilgi aktarımı daha fazladır.

Bilgi aktarımının üst seviyede olduğu toplumların gelişmişlik ve kültür düzeyleri de okumayan toplumlara kıyasla daha üst seviyededir (Acat, Arın & Demiral, 2008; Karatay, Kaya & Külâh, 2020; Tanju, 2010).

Okuma alışkanlığı kazanmayı etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden ayrı bir başlık altında söz edilecektir.

2.7. Okuma Alışkanlığı Kazanmayı Etkileyen Faktörler

Bu araştırmada, okumayı etkileyen faktörler bireysel faktörler ve çevresel faktörler olmak üzere iki ana başlıkta ele alınmıştır.

2.7.1. Bireysel faktörler. Okuma ilgisi, okuma motivasyonu ve okuma tutumu bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Okuma ilgisi, okuma motivasyonu ve okuma tutumu cinsiyet, sınıf seviyesi gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Ateş ve Başaran'ın (2009) ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarını ele aldıkları araştırması ile Kuşdemir'in (2019) ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarını incelediği araştırmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya karşı daha istekli bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Baştuğ ve Kızgın'ın (2020) okuma motivasyonu ile ilgili olarak gerçekleştirdikleri araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla okuma motivasyonlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yıldız (2013) ilköğretim 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin motivasyon düzeylerini incelediği araştırmasında, sınıf düzeyi arttıkça okuma motivasyonlarında bir düşüş olduğunu gözlemlemiştir. Esen Aygün ve Şahin Taşkın (2017) okuma tutumlarını çeşitli yönlerden inceledikleri araştırmada, ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine oranla okuma karşı daha istekli oldukları sonucu elde edilmiştir. Okuma ilgisi, okuma tutumu ve okuma motivasyonlarıyla alakalı olarak yapılan literatür çalışması sonucunda cinsiyet ile sınıf seviyesi noktalarında çalışmaların paralel sonuçlar ortaya çıkardığı, bu paralellikten de yola çıkarak okuma ilgisinin, okuma tutumunun ve okuma motivasyonunun birbirinden bağımsız olmadığı

söylenbilir. Okumaya ilgisi olan bireyler okumak için gerekli motivasyonu kendilerinde bulacaklardır. Okuma yapmak için gerekli motivasyona sahip bireyler ise okumaya karşı olumlu tutum geliştirebilir. Okuma ilgisi, okuma motivasyonu ve okuma tutumuna sahip bireyler okuma eylemini devamlı olarak yapmaya güdülenecek ve böylece okuma alışkanlığı dönüşebilecektir (Güneş, 2006; 2017; Katrancı, 2015; Ürün Karahan, 2018).

2.7.2. Çevresel faktörler. Okuma alışkanlığı kazanmada akran, ebeveyn, öğretmen, kitap, kütüphane ve teknoloji faktörleri etkili olmaktadır. Okuma alışkanlığı kazanmayı etkileyen çevresel faktörler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

2.7.2.1. Akran faktörü. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında akranları önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar arkadaş ortamlarından dışlanmamak güdüsüyle akranlarının düşüncelerinden ve davranışlarından doğrudan etkilenmektedirler. Arkadaşlarının düşüncelerini ve tavırlarını önemseyen çocuklar da okumaya ilgi duyan ve okumayı alışkanlık haline dönüştürmüş olan arkadaşlarını gördükçe kitap okumak için kendinde istek bulabilecektir. Çocuğun okumaya karşı istek duymasında akranlar arası kitap alışverişi, çocukların birbirlerine kitap önerilerinde bulunmaları, aynı kitap hakkında fikirlerini sunmaları ve birbirlerine hediye ettikleri kitaplar önem taşımaktadır (Çakmak & Yılmaz, 2009; İnan, 2005).

2.7.2.2. Ebeveyn faktörü. Çocukların ilk öğretmenleri aileleridir. Çocukların kişisel ve sosyal özellikleri ilk olarak ailede şekillenmekte ve ailelerini kendilerine örnek almaktadırlar. Aileler çocukların yalnızca biyolojik gelişimlerini desteklemekle kalmaz aynı zamanda çocukların zihinsel ve duygusal gelişimlerini desteklerler.

Çocuklar 0-6 yaş aralığında aileden direkt olarak etkilenmekteyken, 6-13 yaş aralığına geldiklerinde çevrenin genişlemesinin doğal sonucu olarak ailenin etkisinin azaldığı görülmektedir. 0-6 yaş aralığındaki çocuklar kitap seçimi yapabilecek yaşta olmamaları sebebiyle aile yönlendirmesine muhtaçken, 6-13 yaş aralığındaki çocuklar ilgilerine göre kitap

seçimi yapabilmektedirler. Çocukların 0-6 yaş döneminde daha çok ailelerini görmeleri ve onları kendilerine model almaları sebebiyle, alışkanlıkların edinilmesinde aile önemsenmektedir. Çocuklarına okuma alışkanlığı edindirme noktasında da ailelere önemli görevler düşmektedir. Yapılan araştırmalar ışığında ailelerin kitapları sevdirmek adına çocuklarına kitap aldıkları, kitap okudukları ve onları kitabevlerine götürdükleri söylenebilir. Ancak aileler kütüphane ve kitap fuarlarına gitme konusunda yetersiz kalabilmektedirler (Çakmak & Yılmaz, 2009; Yağcı, 2007; Yılmaz, 2004). Bu nedenle ebeveynlerin kitap fuarlarını, yazar söyleşilerini takip etmeleri ve periyodik aralıklarla çocuklarını kütüphanelere götürmeleri onların okuma alışkanlığı edinmesini destekleyebilir.

2.7.2.3. Öğretmen faktörü. Alışkanlıkların oluşmasında rol modeller etkili olduğu için okuma alışkanlığı kazanılmasında da bu etkiden söz edebiliriz. İlk eğitim ailede başlamakta ve okul öncesi dönemde rol model çoğunlukla anneler babalar olmaktadır. Ancak çocuk okul sebebiyle bir süre sonra aile ile daha az zaman geçirmeye başlamaktadır. Vaktinin büyük kısmını okulda geçiren okul çağı çocuklarının öğretmenlerini kendilerine örnek almaya başlamalarıyla okuma alışkanlığı edinmede öğretmen de etkili olmaya başlamaktadır. Okuyan, öğrencileriyle kitaplarla ilgili sohbet eden, kütüphane kullanan, çocukları kitap seçimi konusunda bilgilendiren öğretmenler, çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmasında etkin bir rol oynamaktadır (Özdemirci, 2000; Yağcı, 2007).

2.7.2.4. Kitap faktörü. Okuma alışkanlığının kazanılmasında kitaplar önemli bir konumdadır. Kitap seçiminde yetişkinler çocuklara tavsiye ve yönlendirmelerde bulunarak destek olabilirler. Bu destek sürecinde kitabın içeriğine ve çocuğun ilgisine göre kitap seçimi yapılması önemlidir. Aksi halde ilgisini çekmediği bir konu hakkında kitap okumaya zorlanan bir çocuk kitaplara karşı önyargılı olabilecektir. Ayrıca çocuk kitabı olarak gösterilen ve aslında çocukların seviyelerine uygun olmayan çok sayıda kitap bulunmaktadır. Bu sebeple çocukları doğru kitaplara yönlendirerek onların gelişimlerine destek olunması önerilmektedir.

Çocuk kitapları çocukların zihinsel, duygusal gelişimini destekleyecek eğitici içeriğe sahip olmalarının yanı sıra eğlenceli de olmalıdırlar. Çocuğun okuduğu kitaplarda günlük hayatına dair izlerin bulunması ve çocuk kitaplarının çocukları eleştirel düşünmeye, gerçek hayatla tanıştırmaya, farklı açılardan etrafına bakmaya yöneltmesi hedeflenmektedir (Güneş, 2006; Özdemirci, 2000; Tanju, 2010).

Okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocukların kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise kitabın biçimsel özellikleridir. Okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocuklar kitap seçerken daha çok resimli, az yazılı ve az sayfalı kitaplara yönelmektedirler. Çocuk kitapları resimsiz düşünülemez. Çocuklar kitapla tanıştıkları ilk zamanlarda resimlere bakarak kitabı keşfetmeye çalışırlar. Resimler çocukların kitabı seçmesinde etkili olmaktadır. Kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir noktaysa kitapta bulunan resimlerle metinlerin aynı şeyi anlatıyor olmasıdır. Ayrıca kitabın kapağı, yazı boyutu, sayfa sayısı ile sayfa düzenlemesi ve kitabın boyutu da kitap seçiminde belirleyici biçimsel özelliklerdendir (Argan, Kurulgan & Tokay Argan 2008; Turgut Bayram, 2009).

2.7.2.5. Kütüphane faktörü. Kütüphaneler okumanın sevdendirilmesi ve alışkanlığa dönüştürülmesinde önemli bir yere sahiptirler. Kütüphaneler; sınıf ve okul kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri ve halk kütüphaneleri olarak farklılaşmaktadırlar. Her koşulda kütüphaneler insanların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda kitap seçimi yapabildikleri yerlerdir. Doğru kaynaklara ulaşılmasında kütüphanelere önemli görevler düşmektedir. Ancak kütüphanelerin kaynak konusunda yetersiz olması, insanların ilgilerini, ihtiyaçlarını karşılayamaması, kütüphanede yer verilecek kaynaklarda seçici olunmaması nedenleriyle sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle sınıf ve okul kitaplıklarının sınırlı türde kaynak barındırıyor olması sebebiyle daha az tercih edildikleri söylenebilir. İlgi ve ihtiyaçlarını, yetersiz gördükleri sınıf ve okul kitaplıklarında karşılayamayan insanların daha çok kaynağa ulaşabildikleri halk kütüphaneleri ile çocuk kütüphanelerini tercih ettikleri görülmektedir.

Eğer bireyin okuma alışkanlığı kazanması isteniyorsa, kütüphane kullanımı öğretilmeli ve özendirilmelidir. Fakat daha öncesinde kütüphanelerin doğru kaynaklar kullanılarak zenginleştirilmesi önerilmektedir (Aşıcı & Özarslan, 2002; Balcı, Büyükkız & Uyar, 2012).

2.7.2.6. Teknoloji faktörü. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte basılı ürünlerin yanında dijital okuma kaynakları da yer almaya başlamıştır. Okumanın bir alışkanlık haline dönüşmesinde farkında olunmasa da teknolojik aletlerin büyük bir etkisi bulunmaktadır. En basit haliyle düşünecek olursak telefon, tablet, bilgisayar gibi iletişim için kullanılan aletlerden gönderilen kısa mesajlar sayesinde okuma süreklilik kazanmaktadır. Ayrıca bloglar, haber siteleri, kullanılan sosyal medya uygulamaları, e-kitaplardan da okumalar gerçekleştirilmektedir. Hatta teknolojik aletler üzerinden gerçekleştirilen okumanın gözü yormaması amacıyla piyasaya sunulmuş e-kitap okuyucuları sayesinde rahat bir okuma yapılabilmektedir. E-kitap okuyucularında çok fazla kitabı küçük bir aletin içerisinde yanınızda gezdirmeniz mümkün olmaktadır. Bu sebeple okuma alışkanlığı kazandırma noktasında olumlu bir konuma sahip görülmektedir. İnsanlar kullanılan teknolojik araçlar sayesinde istedikleri bilgilere kısa sürede ulaşabilmektedirler. Bu sayede seçici okuma yapmak kolaylaşmaktadır. Fakat çok fazla kaynağın olması sebebiyle, doğru ve yanlış kaynakların tespit edilmesi, doğru okumalar yapılması, doğru kaynakların seçilmesi önem arz etmektedir. Bilinçli bir teknoloji okuru olabilmek adına insanlar teknoloji okuryazarlığı konusunda bilgilendirilmeli ve okuma bu yolla sevdirmeye çalışılmalıdır (Güneş, 2016; Odabaş, 2017).

2.8. Türkiye’de ki Okuma Becerileri Düzeyi

Pisa 2018 Türkiye Raporu’na göre;

- Türkiye okuma becerileri alanında sergilediği performansla 79 ülke içinde 40. sırada; 39 OECD ülkesi içerisinde ise 31. sırada yer almaktadır. Katılan ülke sayısındaki

yükselişe rağmen Türkiye, okuma becerileri alanında 50. sıradan 40. sıraya çıkmıştır.

Pisa 2015 sonuçlarına kıyasla en çok yükselişe sahip 2. ülke konumundadır.

- Türkiye’de sosyoekonomik düzeyin okuma becerileri üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmadığı sonucu elde edilmiştir.
- Okuma becerileri puanları bölgesel olarak ele alındığında Marmara, Doğu Marmara ve Batı Anadolu’nun okuma becerisi puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Türkçe-Matematik-Fen Bilimleri Öğrenci Başarı İzleme Araştırması’nda (TMF-ÖBA, 2019) 4. sınıf öğrencilerinin anlama performanslarını belirlemek için öğrencilere Türkçe alt testinde %40’ı (altı soru) “bilme” düzeyinde, %60’ı (dokuz soru) ise “anlama” düzeyinde olan 15 soru yöneltilmiştir. Bilme düzeyindeki soruların öğrenciler tarafından doğru yanıtlanma oranları %43,22 ile %73,34 arasında değişirken, altı sorunun ortalama doğru cevaplanma oranı %62,82; anlama düzeyindeki soruların öğrenciler tarafından doğru yanıtlanma oranı ise %46,34 ile %75,26 arasında değişirken, dokuz sorunun ortalama doğru cevaplanma oranı %59,97 olarak belirlenmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Türkiye Okuma Kültürü Haritası’ndaki (2011) verilerine göre;

- Türkiye’deki insanların basılı materyal olarak kitap okumayı tercih ettikleri görülmektedir (%54).
- Bir yılda ortalama 7,2 kitap okunmaktadır. Kadınların yılda 7,3 kitap okuduğu, erkeklerin ise yılda 7,1 kitap okuduğu tespit edilmiştir.
- %61,5’lik bir kesim tavsiye edilen kitapları okumaktadır. %84,2’lik büyük çoğunluk belirli bir yazarı takip etmemektedir. Düzenli olarak yazar takip eden insanlar en çok Ömer Seyfettin, Ayşe Kulin, Orhan Pamuk, Elif Şafak, Canan Tan, Yaşar Kemal, Dostoyevski gibi yazarları takip etmektedirler.

2.9. İlgili Araştırmalar

2.9.1. Okuma alışkanlığı ve okuma ilgisi ile ilgili araştırmalar. Suna (2006) tarama yöntemini kullandığı araştırmasında, ilköğretim öğrencilerinin okuma ilgilerini ve alışkanlıklarını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini ve örneklemini, Eskişehir ilindeki 14 resmi ilkokulun 5 ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmaya toplam 767 öğrenci katılmış, araştırmanın verileri Okuma İlgisi Ölçeği ve anket aracılığıyla toplanmıştır. Veriler t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Ki-Kare teknikleriyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının üst seviyede olduğu belirlenmiştir. Ayrıca okuma ilgisinin kız öğrencilerde erkeklere; 5. sınıf öğrencilerinde sekizinci sınıf öğrencilerine; öğrenim durumu yüksek ebeveynlerin çocuklarında öğrenim durumu düşük ebeveynlerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okuma alışkanlığı üzerinde cinsiyetin ve ebeveyn öğrenim durumunun etkili olmadığı, sınıf seviyesinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Duran ve Sezgin (2012) Uşak il merkezinde bulunan ilkokulların 4 ve 5. sınıflarında öğrenim gören 315 öğrenci ile birlikte yürüttükleri araştırmada, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını ve ilgilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin genel olarak okumaya karşı ilgi duymadıkları ve okumayı tercih etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kitabın ihtiyaç olarak algılanmaması, kitap okuma alışkanlığına sahip rol model eksikliği, ilgi çeken nitelikli okuma kaynaklarının yetersizliği, okuma alışkanlığı kazandırma noktasında eğitim sistemimizin eksikliği, teknolojik araçların kitaplardan daha cazip görülmesi, toplum ve kişi özellikleri okumaya karşı ilginin az olmasının sebeplerindendir. Bunun yanı sıra okumaya ilgi duyan öğrencilerin masal ve hikâye türlerinde, hayvan ve kahramanlık konularının işlendiği kitaplardan hoşlandıkları belirlenmiştir.

2.9.2. Okuma alışkanlığı ve okumaya yönelik tutum ile ilgili araştırmalar. Esen

Aygün ve Şahin Taşkın (2017) ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin okumaya karşı tutum seviyelerini belirlemeyi ve okumaya karşı tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Çanakkale il merkezindeki ilkokullarda öğrenim gören 191 kız ve 191 erkek 3 ve 4. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri, Eğlence için Okuma (10 madde) ve Akademik Okuma (10 madde) olmak üzere, iki faktör ve 20 maddeden oluşan Okuma Tutum Ölçeği ile sınıf ortamında toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, cinsiyetin akademik veya eğlence için okuma tutumlarına bir etkisi olmadığı görülmüştür. Ancak sınıf seviyesine bakıldığında, 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre okumaya karşı daha olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Eğlence için Okuma tutumlarına bakıldığında ise 8, 9, 10 yaşlarındaki öğrencilerin 11 yaşındaki öğrencilere göre okuma tutumlarının daha olumsuz olduğu görülmüştür.

Özdemir ve Şerbetçi (2018) ilkokul 4. sınıf öğrencileriyle yürüttükleri araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Bartın il merkezindeki 47 resmi ilkokulda öğrenim gören 1405 ilkokul 4. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan öğrencilerin %79'u okumaya karşı kuvvetli bir tutuma sahiptir. Araştırma sonucuna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla, ebeveyninin eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler diğerlerine oranla okumaya karşı daha olumlu tutuma sahiptirler. Ayrıca evinde kitaplığı olan ve ailesinde sık sık kitap okuyan bireyler bulunan öğrenciler okumaya karşı daha olumlu bir tutum sergilemektedirler.

2.9.3. Okuma alışkanlığı ve okuma motivasyonu ile ilgili araştırmalar. Katrancı

(2015) 791 ilkokul 4.sınıf öğrencisiyle tarama modelinde yürüttüğü araştırmada, öğrencilerin okuma motivasyonu düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen verilere

göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma ilgileri orta seviyededir. Ayrıca araştırmada kız öğrencilerin okuma motivasyonlarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Okuma alışkanlığı edinme durumu üzerinde etkisi olan diğer faktörler ise anne ve baba öğrenim düzeyi ile öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumları olarak ifade edilmektedir. Yıldız (2013) tarafından 3, 4 ve 5. sınıflardan 520 öğrenciyle yürütülen ve öğrencilerin içsel ve dışsal motivasyon düzeylerinde cinsiyet ve sınıf seviyesinin etkisinin olup olmadığının belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada, Katrancı (2015) tarafından yürütülen araştırmada elde edilen kız öğrencilerin okuma motivasyonunun erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf seviyesi ile okuma motivasyonunun ters orantılı olduğu görülmüştür. Elde edilen verilerin ışığında cinsiyetin dışsal motivasyon üzerinde, sınıf seviyesinin ise hem içsel hem de dışsal motivasyonun üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Okuma alışkanlığı kazandırmak istenilen öğrencilerin kişisel ve çevresel özelliklerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ateş ve Başaran (2009) tarafından yürütülen benzer bir araştırma da Yozgat ve Ankara illerinde öğrenim gören 601 5. sınıf öğrencisinin okumaya yönelik tutum düzeyleri ve okuma tutumlarında etkili olan faktörlerin belirlenmesinin amaçlanmış ve çalışmada veriler likert tipi ölçek ve anket yardımıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, Katrancı'nın (2015) ve Yıldız'ın (2013) da araştırmalarının sonuçlarında ulaştıkları gibi kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya karşı daha olumlu tutum gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmacılar çevresel olarak pek çok faktörün okumaya karşı olumlu tutum geliştirmede önemli olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çevresel faktörler yaşadıkları yer (il, ilçe, köy), anne ve babanın öğrenim durumu, ebeveynlerin çocuklarına hikâye okuma sıklığıdır. Araştırma sonucuna göre ilde yaşayan öğrencilerin köydekilere oranla, ebeveynleri üniversite ve liseden mezun olanların diğer okullardan mezun olanlara ya da herhangi bir okuldan mezun olmayanlara oranla okumaya karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları

görülmüştür. Son olarak, yapılan araştırma sonucuna göre 5. sınıf öğrencilerinin çoğunun okumaya karşı üst düzeyde olumlu tutum sahibi oldukları belirlenmiştir.

Ülper'in (2011) sormaca yoluyla verileri topladığı çalışmada, öğrencileri okumaya güdüleyen etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sormaca uygulamak üzere Burdur ilindeki ilkokullardan ve ortaokullardan 4-12. sınıf seviyesinde 900 öğrenci random olarak seçilmiş ancak öğrencilerin sormacalara verdikleri yanıtlar incelendiğinde 782 öğrencinin sormacaları geçerli sayılmıştır. Bu yüzden araştırmanın örneklemini seçilen 782 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edildikten sonra, aile, öğretmen, akran, çevre gibi olguların okumaya karşı güdüleyici etkisi olduğu, aynı zamanda aile, öğretmen, akran olgularının kız öğrencileri erkek öğrencilere göre okumaya daha fazla güdülediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca bahsedilen tüm etmenlerin ilkokul seviyesindeki öğrenciler üzerinde diğerlerinden daha etkili olduğu da görülmüştür.

Balcı, Büyükkız ve Uyar (2012) betimleyici, ilişkisel tarama modelini kullandıkları çalışmada, ilkokul 6. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarıyla kütüphane kullanımı arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Hatay ilinin Antakya ilçesinde farklı sosyo ekonomik düzeydeki beş ilkokuldan 403 6. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri Okuma Tutum Ölçeği ve anket yardımıyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre okumaya yönelik tutumun öğrencilerin genelinde olumlu olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya karşı daha olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Sosyo ekonomik düzey ile okuma tutumu arasında ise önemli bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin yarısından fazlasının okumayı alışkanlık haline getirdiği; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, orta sosyo ekonomik düzeye sahip öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla okuduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf ve okul kitaplığını öğrencilerin çoğunun, cinsiyet bağlamında ise erkek öğrencilerin daha fazla kullandığı belirlenmiştir. Halk kütüphaneleri üye sayıları cinsiyet ve sosyo ekonomik düzey baz alınarak

incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; orta sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilerin diğer sosyo ekonomik düzeylerdeki öğrencilere göre sayıca daha çok oldukları görülmüştür. Ayrıca okuma tutumu ile halk kütüphanesine üye olmak arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

2.9.4. Okuma alışkanlığı ve uygulanan teknikler ile ilgili araştırmalar. Aslı Maden ve Sedat Maden (2018) yaptıkları araştırmada öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilmek amacıyla Türkçe öğretmenlerinin ne gibi ek uygulamalar yaptıklarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma üç ilden toplam 70 Türkçe öğretmeniyle yürütülmüştür. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma noktasında çok geride kaldığı görülmüştür. Yine araştırma verilerine göre öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanabilmeleri için ek yöntemlere ihtiyaç duyulmuştur. Ders kitabının ders dışında da okunmasına dikkat etme, kitap önerisinde bulunma, 100 Temel Eser listesindeki kitapların okunmasını takip etme, teknolojik imkânlarla sahip olunan okuma alışkanlığını önemseme, öğrencileri okuduklarını anlatmak için teşvik etme, öğrencilerin önünde kitap okuyarak örnek olma, kitap okuyan öğrenciyi ödüllendirme, filmi çekilen kitapların okunmasını sağlama, dergi aboneliği almalarını sağlama gibi yöntemlerin araştırmaya katılan öğretmenler tarafından uygulandığı tespit edilmiştir.

Arıcan ve Yılmaz (2010) birlikte yürüttükleri araştırmada, 100 Temel Eser uygulamasının neden başarısız olduğunu Türkçe öğretmenlerinin görüşleriyle belirlemeyi amaçlamışlardır. Ankara ilinin Çankaya, Mamak, Yenimahalle ilçelerindeki 54 ilkokuldan 141 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Araştırma verileri anket yoluyla toplanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre, 100 Temel Eser öğrenciler için uygun görülmemekte, 100 Temel Eser'in zorunlu okutulması öğrencileri okumaya karşı soğutmakta ve öğrenciler bu eserleri okumak istememektedir. 100 Temel Eser'in kitap okuma alışkanlığı kazandırmada düşük seviyede etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önal ve Öztemiz'in (2013) yaptıkları araştırmada, oyun tekniği ile okuma alışkanlığı kazandırma konusunda öğretmen görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Araştırma Ankara'da bulunan bir ilköğretim okulundaki 10 sınıf öğretmeniyle görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde oyunları önemsedikleri ve etkili gördükleri belirlenmiştir. Ancak öğretmenlerin bahsettikleri oyunlar göz önüne alındığında sadece okuma alışkanlığını geliştirmeyi hedefleyen bir oyuna rastlanamamıştır. Dolaylı yollarla okuma alışkanlığını destekleyen oyunlar bulunmuştur. Bu oyunlar ve yöntemler drama, yarım kalan hikâyeyi tamamlama, kitaptaki kahramanlara isim verme, kelime tamamlama, kitap ödüllü yarışmalar olarak sıralanabilir.

Ateş ve Yıldırım'ın (2014) nitel araştırma yöntemini kullandıkları araştırmadaki amaç, sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersi öğretiminde ne tür strateji öğretimi uygulamalarını gerçekleştirdiklerini betimlemektir. Araştırmaya Kırşehir ilindeki 11 ilkokuldan 11 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacıların hazırlamış olduğu sınıf öğretmenini demografik özellikleri, okuma uygulamaları ve metin işleme sürecine dair strateji öğretim uygulamalarının bulunduğu üç bölümden oluşan gözlem formu ile toplanmıştır. Yıldırım'ın (2014) sınıf öğretmenliği bölümü son sınıftaki öğrencilerinden 30 öğretmen adayı da araştırmanın gözlem kısmında araştırmaya katkıda bulunmuştur. Bir sınıf öğretmenini gözlemlemek amacıyla iki öğretmen adayı görevlendirilmiştir. Öğretmen adayları gözleme katılmadan önce, nasıl gözlem yapacakları konusunda eğitim almışlardır. Gözlem sırasında video kayıttan yararlanılmış ve analiz sırasında video kayıtlara başvurulmuştur. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, öğretmenlerin okuma stratejisi olarak en çok sırayla okumaya yer verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersi strateji öğretimi uygulamalarında yeterli olmadıkları görülmüştür.

Kaman ve Şahin (2013) yürüttükleri yarı deneysel araştırmada, akıcı okuma stratejilerinden tekrarlı okumanın etkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma Kırşehir ilinin Kaman ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Benzer sosyoekonomik düzeye sahip 16 öğrenciden oluşan iki sınıf, biri deney diğeri kontrol grubu olmak üzere, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılmak için 10 metin uzmanların görüşleriyle seçilmiştir. Uygulama sırasında öğrenciler metinleri okurken ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları daha sonra analizde kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre, öğrencilerin okuma seviyelerini geliştirmede tekrarlı okumanın etkili olduğu saptanmıştır.

Kayıpmaz'ın (2011) probleme dayalı öğrenmenin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarına etkisini belirlemeyi amaçlayan araştırması, ön test-son test gruplu modele uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmaya Ankara ilinin Çankırı ilçesindeki bir ilkokuldan toplam 60 5. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri okumaya karşı tutum ölçeği ile toplanmış verilerin analizinde t testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, probleme dayalı öğrenmenin 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

2.9.5. Okuma alışkanlığı üzerinde birey çevre etkisi ile ilgili araştırmalar. Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım'ın (2012) yaptıkları araştırmada, ilköğretim 1. kademe öğrencilerinin okuma çevrelerini öğretmen, öğrenci ve ebeveyn fikirleri ile belirlemeyi ve literatürdeki bilgiler ışığında öğretmen, öğrenci ve ebeveynlere tavsiyelerde bulunmayı amaçlamışlardır. Veriler yarı yapılandırılmış anket formu ile toplanmış ve betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma örneklemini seçilirken kişilere kolay ulaşmak ve gönüllülük esas alınmış olup, araştırmada toplam 832 öğretmen, öğrenci ve ebeveyn yer almıştır. Araştırma verilerine göre, öğretmenlerin ve ebeveynlerin öğrencilere örnek olmak yerine sadece okumayı öğütledikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerinin okuma durumlarını izlemek için gerçekleştirdikleri özet çıkarmalarını isteme, kitap çizelgesi tutturma vb. etkinliklerin

öğrenciler için sıkıcı olduğu ve zorunluluk etkisi yaptığı belirlenmiş ve öğrencilerin daha zevkli etkinlikler ile okumaya ilgi duyabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, öğrencileri kitap seçerken özgür bırakmanın ve öğrencilerin zevkine uygun kitapları edinmesini sağlamanın, öğrencilerin okuma ilgisini arttıracak da düşünülmektedir.

İnan (2005) tarafından tarama modeline uygun olarak yürütülen araştırmada, ilköğretim 1. kademe öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının bireysel ve çevresel faktörlerden etkilenip etkilenmediğini belirlemek amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinden rastgele seçilmiş 10 resmi ilkokul oluşturmaktadır. Seçilen 10 resmi ilkokulun 2, 3, 4 ve 5. sınıflarında öğrenim gören 400 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Okuma Alışkanlığı Ortam Ölçeği ve Anket Formu ile toplanan veriler, SPSS programında analiz edilmiştir. Veriler ışığında, kız öğrencilerin okuma alışkanlığı, okumadan zevk alma ve sınıf kitaplığı kullanma düzeylerinin erkek öğrencilerden fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sınıf seviyesi ile okuma alışkanlığının doğru orantılı olduğu belirlenmiştir. Yaş ve sınıf seviyesi arttıkça, okuma alışkanlığının da arttığı görülmüştür. Anaokuluna gitmenin, lise veya üniversite mezunu babaya sahip olmanın, gün içinde kitap okumaya zaman ayırmanın, ağırlıklı olarak roman okumanın okuma alışkanlığı düzeyini arttırdığı; ailenin aylık geliri ve okul başarısının okuma alışkanlığı düzeyinde bir etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan ve Harput (2017) çocukların kitap okuma alışkanlığı ve çocuk eğitimi üzerinde ebeveynlerinin etkisini görmek amacıyla Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı çocuk kitabını incelemişlerdir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Kitapta yer alan aile ve çocuğun ilişkisi üzerinden, ailenin çocuk eğitimindeki olumlu ve olumsuz etkileri gösterilmek istenmiştir. Bireye okuma alışkanlığı kazandırma yolunda ailelerin yaptığı hatalar, kitap örneğiyle gösterilmek istenmiştir. Kitaba göre aile çocuklarına kitap okuma konusunda baskı uygulamış ve bu durum çocukta kitap fobisi oluşturmuştur. Ayrıca çocuğun gözleri bozuk olduğu için okumaya karşı istekli

değildir. Bu araştırma sonucuna göre ailelerin baskıcı tutumlarının, çocuklarına kitap okumanın önemini yeterince anlatamamalarının ve çocuklarıyla yeterince ilgili olmamalarının çocuklarının kitap okumaya karşı olumsuz tutum göstermesine neden olduğu görülmüştür.

Aksoy ve Öztürk'ün (2016) ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumlarını veli gözünden görmeyi amaçladıkları araştırma, Bolu il ve ilçelerinden seçilen 14 ilkokulda görevli 2, 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin velilerinden 108 veli ile yürütülmüştür. Tarama modeliyle yürütülen bu araştırmada, veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anket 108 veliye uygulanmış ve verilerin analizi sonucunda velilerin büyük bir bölümünün okumayı sevdiği ve çocuklarının okuma alışkanlığı edinmeleri için öğretmenleriyle işbirliği içinde oldukları görülmüştür. Aynı zamanda okumayı sevdiğini söyleyen velilerin yarısına yakınının okuma alışkanlığını edindikleri de sonuçlar arasındadır. Bu sonuçlara göre okuma alışkanlığını edinmemiş velilerin kötü rol model olabileceği yorumu yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin evlerinde kitaplık bulunmasının da öğrenciyi okumaya karşı istekli kılabileceği yönünde görüşler de araştırmada yer almaktadır.

Şahin'in (2012) yürüttüğü araştırmanın örneklemini 2008-2009 yılında Kırşehir il merkezinde bulunan 14 ilköğretim okulundan 1384 4 ve 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı farklı sosyo ekonomik düzeye sahip olmanın okuma alışkanlığı üzerinde etkisi olup olmadığını belirlemek olduğu için, araştırmada yer verilen okulların düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip okullar olmasına dikkat edilmiştir. Farklı sosyoekonomik düzeye sahip okulların seçiminde il millî eğitim müdürlüğü yetkililerinden görüş alınmıştır. Veri toplama aracı olarak anketin kullanıldığı araştırma, tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Anket sonucunda elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiş ve analiz sonucunda sosyoekonomik düzeyin okuma alışkanlığı üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin kitap okumayı diğer sosyoekonomik düzeydeki öğrencilere kıyasla daha çok tercih ettikleri

görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrenciler derslerinin ve ödevlerinin fazlalığı sebebiyle çok fazla kitap okuyamadıklarını belirtmişlerdir.

Arslan (2013) cinsiyetin okuma becerisi üzerindeki etkileriyle ilgili yazılmış olan makaleleri doküman analizi yoluyla incelemiştir. Araştırmanın amacı, cinsiyetin okuma becerisi üzerinde etkisi olup olmadığını, konuyla ilgili yapılmış araştırmalarla belirlemektir. Arslan (2013) tarafından yürütülen araştırmada ulusal makaleler incelenmiş ve kadınların erkeklere oranla daha çok okudukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı bu sonucun erkeklerin daha aktif bir hayatı olması, erkek ve kadınların beyin yapılarının farklılığı gibi nedenlerden kaynaklanabileceğini ifade etmiş ve bu konuda deneysel çalışmalar yapılmasını önermiştir.

Durukan (2014) Trabzon ilindeki bir devlet okulunda öğrenim gören 7. sınıflardan 20 öğrenci ile yürüttüğü araştırmada, metinlerin zorluk düzeyleri ile öğrencilerin bu metinleri anlama ve okuma hızları arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabından bir kolay, bir orta, bir de zor anlaşılan ve daha önce katılımcıların karşılaşmadığı üç metin seçilmiştir. Metinler öğrencilere okutulduktan sonra öğrencilere Okuduğunu Anlama Testi uygulanmıştır. Veriler SPSS 16 programında analiz edilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin metin okuma hızları da belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında okuma hızının ve metnin anlaşılmasının okunabilirlik düzeyi ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

2.9.6. Okuma alışkanlığı ve kütüphane ile ilgili araştırmalar. İşcan, Maden ve Şahin'in (2009) Erzurum ilindeki 58 ilkokuldan 58 öğretmen ve yönetici ile gerçekleştirdikleri araştırma tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmada okul kütüphanelerinin kullanım durumları ve öğrencilerin kullanma düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Anket örnekleme yer alan 58

öğretmen ve yöneticiye uygulanmıştır. Nicel veriler SPSS programında, açık uçlu soruların cevaplarıysa içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ışığında okul kütüphanelerinde yeterli kitabın bulunmadığı, öğrencilerin kütüphaneleri sık kullanmadığı ve kütüphanelerde bir görevli bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2004) Ankara ilinin sekiz merkez ilçesindeki 344 5. sınıf öğrencisiyle yürüttüğü araştırmada, ilkokul 5. sınıf öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlı olup olmadıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma verileri öğrencilere uygulanan anket formuyla toplanmıştır. Verilerin analiz edilmesiyle ebeveynlerin evde bir kitaplık oluşturma, okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okuma, çocuklarına kitap armağan etme, çocuklarını kitap fuarlarına götürme, çocuklarıyla kitaplar ile ilgili konuşma konularında, genel olarak okuma alışkanlığı kazandırma konusunda duyarsız oldukları sonucuna varılmıştır. Bu olumsuz sonucun öğrencilerin kütüphane kullanımını da olumsuz etkilediği görülmüştür.

Aşıcı ve Özarslan (2002) Kocaeli ili İzmit ilçesinde bir özel ve 10 resmi okuldan, toplamda 66 öğretmen ve 3, 4, 5. sınıflardan 300 öğrenci ile yürüttükleri araştırmada okul kütüphanelerinin kullanım durumunun belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırma tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmacılar, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini almak üzere araştırmalarında iki anket uygulamayı tercih etmiştir. Bu sayede öğretmenlerden kütüphane hakkında genel bilgiler alınırken, öğrencilerden de öğrencilerin okul kütüphanesini kullanım durumları hakkında görüşler alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre okul kütüphanelerinde yer alan kitapların sayısı ve türünde yetersizlikler görülmüştür. Aynı zamanda belli tür kitaplarda yığılmalara rastlanmıştır. Kütüphanelerin konumunun daha merkezi ve görünen yerlerde olmaktan uzak, bodrum gibi yerlerde, olduğu görülmüştür. Ayrıca kütüphanelerin en az iki sınıf kadar geniş olması beklenirken araştırma okullarındaki kütüphanelerin bir sınıf büyüklüğünü geçemedikleri görülmüştür. Öğrencilerin kütüphane

kullanımının sınırlı olduğu ve kütüphaneyi genelde araştırma yapmak için kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yılmaz (2002) Ankara ilinin merkez ilçelerinde görevli 127 ilkokul öğretmeniyle yürüttüğü araştırmada, Ankara’da görevli ilkokul öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılacak öğretmenler random olarak seçilmiştir. Araştırma verileri anket aracılığıyla toplanmış ve SPSS programında analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin yaşları ve mesleki kıdemleriyle okuma alışkanlıklarının ters orantılı olduğu, cinsiyetin ilkokul öğretmenlerinin okuma alışkanlıkları üzerinde bir etkisinin bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin halk kütüphanesi kullanım oranlarının okuma alışkanlıklarından da düşük olduğu belirlenmiştir.

2.9.7. Okuma alışkanlığı, teknoloji ve ekran okuma ile ilgili araştırmalar.

Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin televizyon izleme ve bilgisayar kullanma durumlarının okuma alışkanlığı üzerinde etkisinin olup olmadığını, varsa ne gibi etkilerinin olduğunu belirlemek amaçlanmış ve araştırma 222 5. sınıf öğrencisiyle yürütülmüştür. Araştırmanın yürütüldüğü okullardaki öğrencilerin sosyo ekonomik düzeyleri yüksektir. Araştırma verilerine bakıldığında öğrencilerin orta ve üst düzeyde, etkin okuyucular oldukları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin kitap karakterlerinden çok etkilenmelerine rağmen, çeşitli nedenler yüzünden boş zamanlarında bilgisayar kullanmayı ve televizyon izlemeyi kitap okumaya tercih ettikleri görülmüştür. Boş zamanlarında ilk sırada bilgisayar kullanmayı, ikinci sırada televizyon izlemeyi ve son olarak kitap okumayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Başaran (2014) tarafından nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel taramanın kullanıldığı araştırmada, okuma, anlama ve metne karşı tutum geliştirmede teknolojik aletlerin ekranlarından ya da kâğıttan okumanın etkisi olup olmadığının belirlenmesi

amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu Kütahya ili Tavşanlı ilçesindeki özel ve resmi ilkokulların 4. sınıflarından kolay ulaşılabilir durum örneklemesiyle seçilen 114 öğrenciden oluşmaktadır. Belirlenen öğrencilerin 46'sı kız, 68'i ise erkek öğrencidir. Öğrenciler iki gruba ayrılmıştır. Araştırma verileri anket, tutum ölçeği ve anlama testleri aracılığıyla toplanmıştır. Tutum ölçeğinin ve anlama testlerinin uygulanacağı dört metin seçilmiş ve bu metinlerden ilk ikisi anket uygulamasından sonra öğrencilere okumaları için basılı olarak verilmiştir. Uygulamanın ikinci gününde diğer iki metin de okumaları için ilk gruba basılı olarak verilirken, ikinci grup ekrandan okuma yapmıştır. Öğrencilerin metin okuma hızlarının tespit edilmesi için, öğrencilerin okumaya aynı zamanda başlayıp bitirmeleri sağlanmıştır. Bu sayede son okudukları kelimelere göre okuma hızları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere göre, öğrencilerin metne karşı tutumlarında, okuma hızlarında ve metni anlama düzeylerinde ekrandan ya da kâğıttan okumanın etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin cinsiyetinin ve haftalık ortalama kitap okuma sayılarının da araştırmada bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Benzer bir araştırma da Baştuğ ve Keskin (2013) tarafından yapılmıştır. Baştuğ ve Keskin (2013) ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuma becerilerinin (okuma hızı, doğruluk ve anlama) ekrandan ya da kâğıttan okumaya göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma Konya ili Kulu ilçesindeki bir devlet ilköğretim okulunda bulunan 5. sınıflardan 88 öğrenci ile betimsel tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Seçilen 88 öğrenci kâğıttan okuma ve ekrandan okuma yaptırma amacıyla iki gruba ayrılmıştır. Türkçe ders kitabından seçilen bir metin, kâğıt ve ekran için aynı yazı karakteri ve büyüklükte tercih edilmiştir. Metni anlama düzeylerinin belirlemek amacıyla, iki gruba da metin sessiz bir şekilde okutulmuştur. Birinci grup metni kâğıttan, ikinci grup ise ekrandan okumuştur. Her iki grupta metni bir kez uyguladıktan sonra metni anlama testi yapılmıştır. Daha sonra aynı metin iki gruba da aynı şartlarda sesli olarak okutulup, video kaydına alınmıştır. Kayıtlar incelenerek öğrencilerin metni doğru okuma

düzeyleri ve okuma hızları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ışığında, 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, doğru okuma, okuma hızı düzeyleri açısından, kâğıttan okumada ekrandan okumaya göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Literatüre bakıldığında okuma ilgisi, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı konularında çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Okuma alışkanlığı üzerine yapılan araştırmalar, öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin bir ya da birkaçı üzerinde durmaktadır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin bir arada araştırılması amacıyla, karma yöntemin kullanıldığı mevcut araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması ve analiz edilmesi, araştırmanın güvenirlik ve geçerliliği ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, sadece sayısal verilerin kullanıldığı bir araştırma yöntemi olan nicel veriler ile nitel verilerin toplanmasında uygulanan nitel yöntemin bir arada uygulandığı davranış bilimleri yöntemlerinden karma yönteme uygun olarak yürütülmüştür (Alkan, Şimşek & Armağan Erbil, 2019; Creswell, 2019). Araştırma, Teddlie ve Yu'nun (2007) belirttiği sıralı karma yöntem desenine (NİC→nit) uygun olarak önce nicel veriler ardından da nitel veriler toplanarak gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem, araştırmacılara aynı amaca yönelik nicel ve nitel verileri karşılaştırma olanağı tanımakta ve bu da araştırmanın geçerlilik ve güvenirliğini arttırmaktadır. Bu katkılarından dolayı araştırmada karma yöntem tercih edilmiştir.

Araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerinin analizi ile ilgili bilgiler araştırmanın nicel ve nitel kısımlarına uygun olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.2. Nicel Kısım

3.2.1. Araştırma grubu. Araştırmanın evrenini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında, Bursa ilinin Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda öğrenim gören 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırmanın nicel verileri Bursa'nın Nilüfer ilçesindeki 2 ilkokul, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki 4'er ilkokuldan olmak üzere toplam 10 ilkokuldan toplanmıştır. Bu ilçeler ve ilçelerdeki okullar sosyoekonomik özellikler göz önüne alınarak belirlenmiştir. Nilüfer ilçesi üst sosyoekonomik düzey, Osmangazi üst/orta/alt sosyoekonomik düzey bir arada ve Yıldırım

alt sosyoekonomik düzeye sahip ilçelerdir. İlçelerin ve okulların belirlenmesinde il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinden destek alınmıştır.

Nicel verilerin toplandığı okullar ve katılımcı öğrenci sayıları ile ilgili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Anketin Tamamlandığı Okullar ve Öğrenci Sayıları

Okullar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Reşitpaşa İlkokulu	77	10,4
Uludağ İlkokulu	52	7,0
Bahar Semiha Acar İlkokulu	71	9,6
Sadi Etkeser İlkokulu	62	8,4
Gülhanım Karasu İlkokulu	78	10,5
Hasan Ali Yücel İlkokulu	53	7,1
Mustafa Dörtçelik İlkokulu	81	10,9
Üstün Üründül İlkokulu	87	11,7
Nesrin Fuat Bursalı İlkokulu	105	14,2
Emir Koop İlkokulu	76	10,2
Toplam	742	100,0

Tablo 1 incelendiğinde anket uygulamasında Reşitpaşa İlkokulu (f=77), Uludağ İlkokulu (f=52), Bahar Semiha Acar İlkokulu (f=71), Sadi Etkeser İlkokulu (f=62), Gülhanım Karasu İlkokulu (f=78), Hasan Ali Yücel İlkokulu (f=53), Mustafa Dörtçelik İlkokulu (f=81), Üstün Üründül İlkokulu (f=87), Nesrin Fuat Bursalı İlkokulu (f=105) ve Emir Koop İlkokulu (f=76) olmak üzere toplam 10 ilkokulun yer aldığı görülmektedir.

Nicel verilerin toplandığı öğrencilerin cinsiyete ve sınıf seviyesine göre dağılımları

Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Nicel Verilerin Toplandığı Öğrencilerin Cinsiyete ve Sınıf Seviyesine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	356	48,0
Kız	386	52,0
Toplam	742	100,0
Sınıf Seviyesi	Frekans (f)	Yüzde (%)
3.Sınıf	342	46,1
4.Sınıf	400	53,9
Toplam	742	100,0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 356’sının (%48) erkek, 386’sının (%52) kız olduğu; sınıf düzeyi olarak 342 (%46,1) öğrencinin 3. sınıfta, 400 (%53,9) öğrencinin 4. sınıfta öğrenime devam ettiği görülmektedir. Erkek ve kız öğrenci sayıları ile 3 ve 4. sınıf öğrenci sayılarının birbirine yakın olması verilerin değerlendirilmesi sürecinin araştırmanın amacına uygun olarak yürütülmesine katkı sağlamıştır.

3.2.2. Veri toplama araçları. Araştırmanın nicel verileri anket yoluyla toplanmıştır.

3.2.2.1. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkındaki öğrenci görüşleri anket formunu oluşturma süreci. Anket hazırlama sürecinde önce Özel Tan Koleji ile Hüseyin Karabacak İlkokulu’nda görev yapan 3 ve 4. sınıf öğretmenlerine “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığını etkileyen faktörler” konulu kompozisyon yazdırılmıştır. Toplam 9 öğretmen kompozisyon yazmıştır. Daha sonra Hüseyin

Karabacak İlkokulu'nda öğrenim görmekte olan 25 3.sınıf öğrenci ve Şehit Binbaşı Bülent Albayrak İlkokulu'nda öğrenim görmekte olan 8 4. sınıf öğrencisine 4 açık uçlu soru yöneltilip cevapları yazılı olarak alınmıştır. Kompozisyondaki bilgiler ve öğrencilerin cevapları ışığında anketler oluşturulmuştur.

Anket oluşturmak için öğretmenlere iki farklı form uygulanmıştır (Bkz. Ek.1 ve Ek.2). Öğretmenlerin araştırma konusu ile ilgili görüşlerinin yazılı olarak alınması sebebiyle ilk formda, ebeveyn davranışları, akran etkisi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo ekonomik düzey gibi sondaj sorulara parantez içerisinde yer verilmiştir. Bu ilk form altı sınıf öğretmenine uygulanmıştır. İkinci formda ise sondaj sorulara yer verilmemiştir. Sondaj olan ve olmayan iki kompozisyon formu kullanılarak, sondaj soruların öğretmenler üzerinde yönlendirici etkisinin olup olmadığı belirlenmek istenmiştir. İkinci form üç sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Uygulama Özel Tan İlkokulu'nda (Nilüfer) ve Hüseyin Karabacak İlkokulu'nda (Osmangazi) çalışan sınıf öğretmenleriyle yapılmıştır. Toplamda iki okuldan dokuz öğretmene kompozisyon yazdırılmıştır. Her iki formdaki öğretmen kompozisyonları incelendiğinde öğretmen etkisi, akran etkisi, aile ve sosyo ekonomik düzey etkisi gibi benzer konulara değinildiği görülmüştür.

Anket oluşturmak için diğer bir uygulama ise Bursa ilindeki iki okulda bulunan 3 ve 4. sınıfların birer şubelerinden random yöntemle seçilmiş sınıflara yapılmıştır. Hüseyin Karabacak İlkokulu'ndaki 25 3. sınıf öğrencisi ve Şehit Binbaşı Bülent Albayrak İlkokulu'ndan sekiz 4. sınıf öğrencisine, ne tür kitaplardan hoşlandıkları, okuma alışkanlığı kazanmaları için öğretmen ve ebeveynlerinin ne gibi uygulamalar yapabilecekleri ve öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına sahip olup olmadığı ile ilgili dört soru sorulup cevapları yazılı olarak alınmıştır. Toplamda 33 öğrenci uygulamaya katılmıştır. Öğrencilere sorulan sorular, “Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğrenci Görüş Formu” başlığı altında öğrencilere verilmiştir (Bkz. Ek.3).

3.2.2.2. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler

hakkındaki öğrenci görüşleri anket formu. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinden yola çıkarak, “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörler Hakkındaki Öğrenci Görüşleri Anket Formu” soruları oluşturulmuştur. Ankette çoktan seçmeli sorulara, açık uçlu sorulara ve derecelendirme ölçeğine yer verilmiştir. Anket, öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf seviyesini, cinsiyetini belirlemek amacıyla sorulan sorulardan oluşan kişisel bilgiler kısmı, anne-babasının meslek ve birliktelik durumlarını vb. belirlemek amacıyla sorulan sorulardan oluşan aile bilgileri kısmı ve odaya, kitaplığa sahip olma durumlarını belirleme amacıyla sorulan sorulardan oluşan ev okuryazarlık ortamı bilgileri kısmından oluşan 1. bölüm; “Kitap okurum.”, “Ailem bana kitap hediye eder.” gibi 17 ifadeden oluşan 4 seçenekli (her zaman, sık sık, çok nadir, hiç) derecelendirme ölçeğinin bulunduğu 2. bölümdür.

3.2.3. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi.

3.2.3.1. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler

hakkındaki öğrenci görüşleri anket formu uygulaması. Ankete ilk şekli verildikten sonra Uludağ İlkokulu’nda öğrenim gören 2. sınıf öğrencilerinden 24; 3. sınıf öğrencilerinden 23 ve 4. sınıf öğrencilerinden 23 öğrenci olmak üzere toplam 70 öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama esnasında 2. sınıf öğrencilerinin anket sorularını beklenen sürede cevaplandıramamaları ve okumayı yeni öğrenmiş olmaları, yaz tatilinde öğrenme kaybına uğramış olmaları göz önünde bulundurularak, uygulama sonrasında araştırmanın 2. sınıflar için uygun olmadığı sonucuna varılmış ve 2. sınıflar araştırmadan çıkarılmıştır. Pilot uygulama sonrası ankette gerekli değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, pilot uygulama öncesi anket formunda ilk bölümde aile bilgileri kısmında anne ve baba öğrenim durumu sorulmuş ancak bu soruya öğrenciler çoğunlukla anne ve baba öğrenim durumlarını bilmedikleri şeklinde cevap verdikleri için pilot uygulama sonrası ankette bu soruya yer verilmemiştir.

Ayrıca kitap özelliklerinin sorulduğu üçüncü bölümde “Sıklıkla kitap okur musun?” sorusu öğrencilerde sıklık kavramının somut olarak algılanamaması sebebiyle anketten çıkarılmıştır.

Anket uygulaması 25.12.2019 ile 09.01.2020 tarihleri arasında, evren ve örneklem kısmında belirtilen 10 ilkokuldaki random olarak seçilmiş 3 ve 4. sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Anket her okulda en az 4 en çok 6 şubeye uygulanmıştır. Anket 10 ilkokulda toplam 742 öğrenciye uygulanmıştır. Anket uygulaması yaklaşık 1 ders saati (40 dakika) sürmüştür. Araştırmacı tarafından, anket uygulamasının yapıldığı her sınıfta gerekli açıklama yapıldıktan sonra sınıf öğretmenlerinin gözetiminde eş zamanlı olarak anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket ile ilgili gerekli görülen açıklamalar tahtaya yazılmıştır. Ayrıca araştırmacı anket uygulaması boyunca her sınıfı birkaç kez ziyaret etmiş ve öğrencilerin anketle ilgili sorularını cevaplandırmıştır. Öğrenciler tarafından cevaplandırılan anket formları, formların ilk dağıtıldığı sınıftan son dağıtıldığı sınıfa doğru araştırmacı tarafından kontrol edilerek toplanmıştır.

Anket öncesinde “Öğretmen Kompozisyon Formu” ile yazılı olarak toplanan öğretmen görüşleri ve “Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğrenci Görüş Formu” aracılığıyla yazılı olarak toplanan öğrenci görüşleri betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Anket verileri SPSS programına aktarılmıştır. Anketin analizinde yüzde ve frekans yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ankette bulunan açık uçlu sorulara verilen yanıtlar ise tek tek incelenmiş ve bu açık uçlu sorular öğrencilerin önerdikleri kitaplar, son okudukları kitabı seçme nedenleri gibi başlıklar oluşturulup gruplandırılmıştır. Elde edilen bu veriler de SPSS programına aktarılmıştır. Araştırmanın nitel kısmını oluşturan “Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğretmen Görüş Formu” nun çoktan seçmeli ve açık uçlu altı sorudan oluşan genel bilgiler bölümü SPSS programında, görüşme soruları bölümü ise betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen nicel ve nitel veriler tartışma bölümünde birleştirilerek yorumlanmıştır.

3.3. Nitel Kısım

3.3.1. Araştırma grubu. Araştırmanın nitel verileri anket uygulamasının yapıldığı 10 ilkokulun 7'sinden toplanmıştır. Araştırma planında nicel bölümde yer alan 10 ilkokuldaki sınıf öğretmenleri ile görüşme yapılması amaçlanmıştır. Ancak pandemiden dolayı okulların uzaktan eğitime geçmesi sebebiyle okul ziyareti yapılamamış ve yüz yüze iletişim kurulamamıştır. Nicel verilerin toplandığı okulların tamamı aranmış, sadece 7 ilkokula ulaşılabilmektedir. Bu nedenle araştırmanın öğretmen görüşleri, ulaşılabilen 7 ilkokulun öğretmenlerinden toplanmıştır. Bu okullar; Üstün Üründül İlkokulu, Uludağ İlkokulu, Reşitpaşa İlkokulu, Mustafa Dörtçelik İlkokulu, Gülhanım Karasu İlkokulu, Emir-Koop İlkokulu, Bahar Semiha Acar İlkokulu'dur.

Nitel verilerin toplandığı sınıf öğretmenlerinin okullara göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Sınıf Öğretmenlerinin Okullara Göre Dağılımı

Okullar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Reşitpaşa İlkokulu	1	6,7
Uludağ İlkokulu	2	13,3
Bahar Semiha Acar İlkokulu	5	33,3
Gülhanım Karasu İlkokulu	2	13,3
Mustafa Dörtçelik İlkokulu	2	13,3
Üstün Üründül İlkokulu	1	6,7
Emir-Koop İlkokulu	2	13,3
Toplam	15	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerden 1 öğretmenin Reşitpaşa İlkokulu'ndan (%6,7), 2 öğretmenin Uludağ İlkokulu'ndan (%13,3), 5 öğretmenin Bahar Semiha Acar İlkokulu'ndan (%33,3), 2 öğretmenin Gülhanım Karasu İlkokulu'ndan (%13,3), 2 öğretmenin Mustafa Dörtçelik İlkokulu'ndan (%13,3), 1 öğretmenin Üstün Üründül İlkokulu'ndan (%6,7) ve 2 öğretmenin (%13,3) de Emir Koop İlkokulu'ndan olduğu görülmektedir. Araştırmaya 7 ilkokuldan toplam 15 sınıf öğretmeni katılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin genel bilgileri; cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olduğu program, eğitim verdiği sınıf seviyesi, sınıfındaki öğrenci sayısı, okul kütüphanesine sahip olma, sınıf kitaplığına sahip olma durumlarına ait veriler ise Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Sınıf Öğretmenlerinin Genel Bilgileri

Genel Bilgiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	3	20,0
Kadın	12	80,0
Toplam	15	100,0
Mesleki Kıdem		
11-21 yıl	9	60,0
22 yıl ve üstü	6	40,0
Toplam	15	100,0
Mezun Olduğu Program		
Sınıf Öğretmenliği	10	66,7
Diğer	5	33,3
Toplam	15	100,0

Sınıf Seviyesi		
3.Sınıf	8	53,3
4.Sınıf	7	46,7
Toplam	15	100,0
Öğrenci Sayısı		
21-40 öğrenci	14	93,3
41 öğrenci ve üstü	1	6,7
Toplam	15	100,0
Okul Kütüphanesi		
Var	14	93,3
Yok	1	6,7
Toplam	15	100,0
Sınıf Kitaplığı		
Var	15	100,0
Toplam	15	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan 15 sınıf öğretmeninden 3 öğretmenin erkek (%20), 12 öğretmenin kadın (%80) olduğu; cinsiyet dağılımlarına bakıldığında araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin sayısının, erkek öğretmenlerin sayısının dört katı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılacak öğretmenleri, öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki yöneticiler, gönüllülük esasına uygun olarak belirlemiştir. Araştırmaya katılmak için daha çok kadın öğretmenlerin gönüllü olması, araştırmaya katılan kadın öğretmen sayısının erkek öğretmen sayısından fazla olmasına sebep olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem yıllarına bakıldığında, 1-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmen olmadığı, 11-21 yıl arası mesleki kıdeme sahip 9 (%60)

öğretmen ve 22 yıl ve üstü kıdeme sahip 6 (%40) öğretmen olduğu görülmektedir. Mesleki kıdem olarak en az 11 yıllık en çok ise 36 yıllık sınıf öğretmenlerinin araştırmaya katıldığı görülmüştür. Deneyimlerini bizimle paylaşmaları açısından bu durum araştırmaya olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Araştırma sırasında merak edilen diğer bir konu sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu programlardır. 15 öğretmenden toplanan verilere göre, sınıf öğretmenlerinin 10'u (%66,7) Sınıf Öğretmenliği programından mezun olmuştur. 5 sınıf öğretmeni ise farklı programlardan mezun olmuştur. Bu sınıf öğretmenlerinden 1 öğretmen Ziraat Mühendisliği bölümünden mezun olmuş ve kıdem yılı 23, 1 öğretmen Teknik Eğitim Fakültesi Yapı Ressamlığı Öğretmenliği bölümünden mezun olmuş ve kıdem yılı 21, 1 öğretmen Metalurji Mühendisliği bölümünden mezun olmuş ve kıdem yılı 23, 1 öğretmen Gıda Mühendisliği bölümünden mezun olmuş ve kıdem yılı 23, 1 öğretmen Kimya bölümünden mezun olmuş ve kıdem yılı 23'tür. Diğer programlardan mezun olan öğretmenlerin 4 tanesinin (%80) kıdem yılı 23 iken 1 öğretmenin (%20) mesleki kıdem yılı 21'dir.

Sınıf düzeyi bakımından 8 öğretmenin 3. sınıf, 7 öğretmenin 4. sınıf öğretmeni olması örneklemini oluşturan öğretmenlerin sınıf düzeyinde dağılımları açısından araştırma sürecine katkı sağlamıştır. Ayrıca Tablo 4 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin tamamının sınıf kitaplığına sahip olduğu, öğretmenlerin bulunduğu okul kütüphanelerine bakıldığında ise 14 öğretmenin (%93,3) okulunda kütüphane bulunduğu, 1 öğretmenin (%6,7) okulunda ise kütüphane bulunmadığı görülmektedir.

Son olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin 14 tanesinin (%93,3) sınıf mevcudunun 21-40 öğrenci, 1 tanesinin (%6,7) sınıf mevcudunun ise 41 ve üzeri sayıda olduğu görülmektedir.

3.3.2. Veri toplama araçları.

3.3.2.1. Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formu. Anketten elde edilen

veriler ışığında hazırlanan görüşme formu öğretmenlerin “cinsiyet, mesleki kıdem yılı, öğrenci sayıları, okul kütüphanesi ve sınıf kitaplığına sahip olma durumu, mezun oldukları program” bilgilerinden oluşan genel bilgiler bölümü ve “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal, ebeveyn özellikleri nelerdir?”, “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen özellikleri nelerdir?” vb. 6 sorunun bulunduğu “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” başlıklı görüşme soruları bölümünden oluşmaktadır. Ayrıca görüşme yüz yüze yapılamadığı için, “Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğretmen Görüş Formu”nun ilk beş sorusunda parantez içerisinde sondaj sorular bulunmaktadır. Bu forma ekte yer verilmiştir (EK.5).

3.3.3. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi.

3.3.3.1. Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formunun uygulanması.

Araştırmanın nitel verilerini toplamak için sınıf öğretmenleriyle görüşme yapılması planlanmıştır. Ancak dünyanın içinde bulunduğu COVID 19 pandemisi sebebiyle bu gerçekleştirilememiştir. Bunun yerine öğretmenlerle teknolojik imkânlarla iletişime geçilmiştir. İlk olarak araştırmanın nicel bölümünde bahsedilen 10 ilkokul telefon ile aranmış ancak yedi ilkokula ulaşılmıştır. Araştırmaya katılacak öğretmenler, görev yaptıkları okulların yöneticileri ile birlikte, random olarak seçilmiştir. Random olarak seçilen öğretmenlere araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğretmenler araştırma grubunu oluşturmuştur. Öğretmenlerin e-mailleri ve telefon numaraları okul müdürleri tarafından öğretmenlerden onay alındıktan sonra elde edilmiş, öğretmenlerin e-mailleri ve telefon numaraları aracılığıyla öğretmenlerle tek tek iletişime geçilmiştir. Toplamda 15 öğretmene ulaşılmış ve uygulama bu 15 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin görüntülü görüşmeye vakit ayırmak istememeleri ve görüntülü görüşme ile yapılacak görüşmenin sağlıklı olmayacağının öngörülmesi sebebiyle görüşmeler öğretmen

görüşlerine dönüştürülmüştür. “Okuma Alışkanlığı ile İlgili Görüşme Formu”, araştırmaya katılan öğretmenlere e-mail ve whatsapp üzerinden ulaştırılmış ve aynı şekilde öğretmenlerin cevapları alınıp, okul ve sınıf seviyelerine göre bir klasörde toplanmıştır.

3.3.3.2. Okuma alışkanlığı ile ilgili öğretmen görüş formunun çözümlenmesi.

Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğretmen Görüş Formu’nun genel bilgiler bölümünden toplanan veriler SPSS programında, ikinci bölümünden elde edilenler ise betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiş ve nitel kısmın bulgular bölümünde verilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin isimlerini kullanmak yerine öğretmenlere Ö1 ve Ö2 gibi kodlar verilmiştir. Bu sıralama ilk olarak öğretmenlerin kıdem yıllarına göre, düşük kıdem yılından yüksek kıdem yılına doğru yapılmıştır. Ancak kıdem yılları aynı olanlar için öğrenci sayılarına bakılmıştır. Öğretmenlerin kıdem yılları aynı ise, öğretmenler az öğrenciye sahip olandan çok öğrenciye sahip olana doğru sıralanmıştır.

4.Bölüm

Bulgular

4.1.Nicel Bulgular

4.1.1.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeyi. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığının analiz edilmesinde frekans ve yüzdelerden yararlanılmıştır. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeyi Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Sıklık Düzeyleri

Okuma Alışkanlığı Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her zaman	304	41,0
Sık sık	303	40,8
Çok nadir	131	17,7
Hiç	4	0,5
Toplam	742	100,0

Anketi 742 öğrenci tamamlamış ve bu öğrencilerden 304 öğrenci (%41,0) her zaman, 303 öğrenci (%40,8) sık sık, 131 öğrenci (%17,7) çok nadir kitap okuduklarını belirtirken 4 öğrenci (%0,5) ise hiç kitap okumadıklarını belirtmiştir. Her zaman ve sık sık kitap okuyan çocukların çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Her zaman ve sık sık kitap okuyan 607 (%81,8) öğrenci düzenli okuma davranışı sergilemelerinden dolayı kitap okuma alışkanlığına sahip olan öğrenci; çok nadir kitap okuduğunu ve hiç kitap okumadığını belirten diğer 134 (%18,2) öğrenci ise okuma alışkanlığı kazanamamış öğrenci olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada Kartal, Balantekin, Bilgin ve Soyuçuk’un (2019) sınıflandırma biçiminden faydalanılmıştır. Araştırmanın bundan sonraki nicel bulguları bu sınıflandırmaya göre verilmektedir.

4.1.2. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlere ilişkin nicel bulgular. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kişisel ve sosyal özelliklere, ebeveyn davranışlarına, öğretmen davranışlarına, kitap özelliklerine ve akran özelliklerine ilişkin bulgular bu başlık altında verilmektedir.

4.1.2.1. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kişisel ve sosyal özelliklere ilişkin nicel bulgular. Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre kardeş bilgilerine ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Kardeş Bilgileri

	Alışkanlık	Yok	1	2	3 +
Durumu	%	%	%	%	%
	F	f	F	F	F
Kaç kardeşsiniz?	Alışkanlığı	11,5	46,5	28	14
	var	70	282	170	85
	Alışkanlığı	11,1	44,4	25,2	19,3
	yok	15	60	34	26

Tablo 6’ya göre, okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin %74,5’inin, okuma alışkanlığına sahip olmayan öğrencilerin ise %69,6’sının 1 ya da 2 kardeşe sahip oldukları görülmektedir.

Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre kişisel özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Kişisel Özellikleri

	Alışkanlık	Evet	Hayır
	Durumu	%	%
		f	F
Annenin okuryazarlık durumu	Alışkanlığı	90,3	9,7
	var	548	59
	Alışkanlığı	88,9	11,1
	yok	120	15
Babanın okuryazarlık durumu	Alışkanlığı	95,6	4,4
	var	580	27
	Alışkanlığı	88,9	11,1
	yok	120	5
Annenin çalışma durumu	Alışkanlığı	40,5	59,5
	var	246	361
	Alışkanlığı	34,8	65,2
	yok	47	88
Babanın çalışma durumu	Alışkanlığı	95,7	4,3
	var	581	26
	Alışkanlığı	91,9	8,1
	yok	124	11
Anneniz hayatta mı?	Alışkanlığı	100	0

	var	607	0
	Alışkanlığı	99,3	0,7
	yok	134	1
Babanız hayatta mı?	Alışkanlığı	99	1
	var	601	6
	Alışkanlığı	98,5	1,5
	yok	133	2
Anne/babanız birlikte	Alışkanlığı	94,4	5,6
mi?	var	573	34
	Alışkanlığı	93,3	6,7
	yok	126	9
Size ait odanız var mı?	Alışkanlığı	70,2	29,8
	var	426	181
	Alışkanlığı	54,1	45,9
	yok	73	62
Kitaplığınız var mı?	Alışkanlığı	77,8	22,2
	var	472	135
	Alışkanlığı	54,1	45,9
	yok	73	62
Ev kendinize ait mi?	Alışkanlığı	66,1	33,9
	var	401	206
	Alışkanlığı	54,8	45,2
	yok	74	61

Tablo 7 incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %40,5'inin (f=246) annesinin çalışırken, okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %34,8'inin (f=47) annesinin çalışmadığı; okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %70,2'sinin (f=426) kendine ait odası olduğu, okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise %54,1'inin (73) kendine ait odası olduğu; okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %77,8'inin (f=472) evinde kitaplık varken okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise %54,1'nin (f=73) evinde kitaplık olduğu görülmektedir.

Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre sosyal özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Sosyal Özellikleri

	Alışkanlık	Her zaman	Sık sık	Nadiren	Hiç
	Durumu	%	%	%	%
		F	f	f	f
Yazar	Alışkanlığı	4,8	6,8	25,7	62,8
söyleşisine	var	29	41	156	381
giderim.	Alışkanlığı	1,5	3	14,8	80,7
	yok	2	4	20	109
Kütüphaneye	Alışkanlığı	17,3	25,5	31,3	25,9
kitap	var	105	155	190	157
okumaya	Alışkanlığı	4,4	11,9	34,8	48,9
giderim.	yok	6	16	47	66

Tablo 8 incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %4,8'inin (29) her zaman, okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise %1,5'inin (2) yazar söyleşilerine gittiği; okuma

alışkanlığı olan öğrencilerin %25,9'unun (157) okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise %48,9'unun (66) kütüphaneye gitmediği görülmektedir.

4.1.2.2. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışlarına ilişkin nicel bulgular. Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre bu alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Ebeveyn Davranışları

	Alışkanlık	Her zaman	Sık sık	Nadiren	Hiç
	Durumu	%	%	%	%
		F	f	f	f
Annem boş	Alışkanlığı	20,6	20,4	27,2	31,8
zamanlarında	var	125	124	165	193
kitap okur.	Alışkanlığı	4,4	10,4	23,7	61,5
	yok	6	14	32	83
Babam boş	Alışkanlığı	12,2	16,3	27,5	44
zamanlarında	var	74	99	167	267
kitap okur.	Alışkanlığı	3	9,6	18,5	68,9
	yok	4	13	25	93
Annem veya	Alışkanlığı	8,4	11,5	26,4	53,7
babam bana kitap	var	51	70	160	326
okur.	Alışkanlığı	3	8,9	23,7	64,4
	yok	4	12	32	87
Ailem bana kitap	Alışkanlığı	20,6	33,6	29,8	16

hediye eder.	var	125	204	181	97
	Alışkanlığı	7,4	9,6	48,9	34,1
	yok	10	13	66	46
Evde kitap	Alışkanlığı	40,7	25	17,5	16,8
okuma saati	var	247	152	106	102
yaparız.	Alışkanlığı	14,8	11,1	32,6	41,5
	yok	20	15	44	56
Ailem ile kitap	Alışkanlığı	22,7	35,9	29,3	12
satın almaya	var	138	218	178	73
gideriz.	Alışkanlığı	5,9	9,6	60,7	23,7
	yok	8	13	82	32

Tablo 9 incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %20,6'sının (f=125), okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %4,4'ünün (f=6) annesinin her zaman kitap okuduğu; okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %22,7'sinin (f=138) okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise %5,9'unun (f=8) her zaman annesi ile kitap satın almaya gittiği görülmektedir.

4.1.2.3. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışlarına ilişkin nicel bulgular. Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre bu alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmektedir.

Tablo 10

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Karşılaştığı Öğretmen Davranışları

Alışkanlık	Her zaman	Sık sık	Nadiren	Hiç
------------	-----------	---------	---------	-----

	Durumu	%	%	%	%
		F	f	f	f
Öğretmenim kitap okumanın öneminden bahseder.	Alışkanlığı var	63,3	25,9	8,6	2,3
	Alışkanlığı yok	384	157	52	14
Öğretmenim teneffüslerde kitap okur.	Alışkanlığı var	51,1	35,6	8,9	4,4
	Alışkanlığı yok	69	48	12	6
Okulumuzda yazar etkinliği yapılır.	Alışkanlığı var	23,1	18	26,7	32,3
	Alışkanlığı yok	140	109	162	196
	Alışkanlığı var	15,6	14,8	29,6	40
	Alışkanlığı yok	21	20	40	54
	Alışkanlığı var	4,1	9,7	31	55,2
	Alışkanlığı yok	25	59	188	335
	Alışkanlığı var	5,2	8,9	25,2	60,7
	Alışkanlığı yok	7	12	34	82
Okulda okuma saati yaparız.	Alışkanlığı var	46,8	26,4	14,3	12,5
	Alışkanlığı yok	284	160	87	76
	Alışkanlığı var	31,9	21,5	28,1	18,5
	Alışkanlığı yok	43	29	38	25

Tablo 10 incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %55,2'sinin (335), okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %60,7'sinin (82) okulunda yazar etkinliği yapılmadığı; okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %46,8'inin, (284) okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %31,9'unun (43) okulunda her zaman okuma saati yapıldığı görülmektedir.

4.1.2.4. İlkokul öğrencilerinin görüşlerine göre okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran özelliklerine ilişkin nicel bulgular. Araştırma grubundaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumuna göre bu alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran ilişkilerine yönelik bulgular Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11

Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumuna Göre Akran İlişkileri

	Alışkanlık	Her zaman	Sık sık	Nadiren	Hiç
	Durumu	%	%	%	%
		F	f	f	f
Arkadaşlarım	Alışkanlığı	9,2	15,3	36,9	38,6
bana kitap hediye ederler.	var	56	93	224	234
	Alışkanlığı	2,2	10,4	34,1	53,3
	yok	3	14	46	72
Arkadaşlarıma	Alışkanlığı	9,4	18,6	38,9	33,1
kitap hediye ederim.	var	57	113	236	201
	Alışkanlığı	4,4	11,1	38,5	45,9
	yok	6	15	(52)	62
Arkadaşlarımla	Alışkanlığı	22,6	28	25,2	24,2
okuduğumuz	var	137	170	153	147
kitaplar hakkında konuşuruz.	Alışkanlığı	18,5	16,3	32,6	32,6
	yok	25	22	44	44
Arkadaşlarım boş zamanlarında	Alışkanlığı	27,2	30,6	27,2	15
	var	165	186	165	91
kitap okurlar.	Alışkanlığı	25,2	20	35,6	19,3

yok	34	27	48	26
-----	----	----	----	----

Tablo 11 incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %38,6'sı (f=234), okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %53,3'ünün (f=72) arkadaşlarından kitap hediye almadığı; okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %9,4'ünün (f=57), okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin %4,4'ünün (6) arkadaşlarına kitap hediye ettiği görülmektedir.

4.2.Nitel Bulgular

4.2.1. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kişisel ve sosyal özelliklere ilişkin nitel bulgular.

“İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikler nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Kişisel ve Sosyal Özelliklere İlişkin Nitel Bulgular

Kişisel ve sosyal özellikler	Öğretmen (Ö)	F
Ailenin rol model olması	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö15	11
Ailenin ekonomik durumu	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö12, Ö14	8
Okul öncesi eğitim alma durumu	Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö13, Ö14	6
Kardeş sayısı	Ö7, Ö12, Ö13	3
Küçük yaşlardayken çocukların kitaplarla tanıştırılması	Ö6, Ö8, Ö13	3
Okula başlama yaşı	Ö5, Ö6, Ö13	3
Öğrencilerin ilgileri	Ö1, Ö8, Ö12	3
Çocuklara masal okunması	Ö6	1
Kendine ait odanın olması	Ö5	1

Tablo 12’ye göre, katılımcı sınıf öğretmenlerine göre ailenin rol model olmasının (f=11), ailenin ekonomik durumunun (f=8), öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumunun (f=6) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Ailenin rol model olmasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına etkisi ile ilgili olarak Ö15 “Öğrencilerimden ve yakın çevremdeki çocuklardan gözlemlediğim kadarıyla çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ilk ve en önemli etkenin aile olduğunu düşünüyorum. Bebeklik döneminden itibaren kitaplar içinde büyümüş ve ebeveynleri düzenli olarak okuyan çocukların etkili bir şekilde okuma alışkanlığı kazandığını gözlemliyorum.” demiştir. Ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına etkisi ile ilgili olarak Ö12 “Ekonomik durumu yeterli olmayan ailelerde geçim sıkıntısı nedeni ile çocukların ilgisini çekecek kitaplar almaya öncelik verilmediği için öğrenciler okula gelmeden önce kitap sevgisi kazanamıyorlar.” demiştir. Öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumunun okuma alışkanlığı kazanmasına etkisi ile ilgili olarak Ö9 “Okul öncesi eğitimin az olması etkiler.” ifadesini kullanmıştır.

4.2.2. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışlarına ilişkin nitel bulgular.

“İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Ebeveyn Davranışlarına İlişkin Nitel Bulgular

Ebeveyn özellikleri ve davranışları	Öğretmen (Ö)	F
Anne-babanın öğrenim düzeyi	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14	9

Anne-babanın okuma alışkanlığı	Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15	8
Kitap ile ilgili etkinlikler (Kitap fuarı, kütüphane, kitabevi vb.)	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö12, Ö13, Ö15	8
Okuma saati	Ö2, Ö3, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13	7
Teknolojik aletlerin varlığı	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö13, Ö14	6
Evde okuma materyallerinin olması	Ö4, Ö7, Ö12, Ö14, Ö15	5
Aile ortamı	Ö5, Ö9, Ö13	3
Ailenin ekonomik durumu	Ö3, Ö9	2
Kitap hediye etmek	Ö1, Ö7	2
Çocuğa kitap okumak	Ö1	1

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcı sınıf öğretmenlerine göre anne babaların öğrenim düzeyinin (f=9), anne babaların okuma alışkanlığının (f=8) ve kitaplarla ilgili etkinlikler yapılmasının (f=8) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Anne babaların okuma alışkanlığını edinmiş olma durumunun çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö8 “Aile bireylerinin kitaplarla geçirdiği zamanda çocukta yeni oluşacak olan okuma alışkanlığını etkileyecektir.” demiştir. Ebeveynlerin kitap ile ilgili etkinlikler gerçekleştirmesinin çocukların okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi ile ilgili olarak Ö12 “Eğer ebeveynler kitap okuyorsa, kitap almaya bütçe ayırıyorsa, kitap fuarı, kitabevi gibi yerlerde vakit geçirip çocuğu da bu sürece dâhil ediyorlarsa çocukta da kitap kültürü oluşur.” demiştir.

4.2.3. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışlarına ilişkin nitel bulgular.

“İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Öğretmen Davranışlarına İlişkin Nitel Bulgular

Öğretmen davranışları	Öğretmen (Ö)	F
Kitap okuma saati yapılması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14	13
Öğrencilerin ilgisini çeken kitapların seçilmesi	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	12
Sınıf kitaplığı oluşturma	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15	12
Okumaya teşvik edici uygulamalar	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14	10
Öğretmenin okulda kitap okuması	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14	9
Pekiştireç ve ödül kullanma	Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13	5
Kitaplar hakkında konuşma	Ö2, Ö10, Ö11, Ö13	4
Sınıf dışı okuma alanları oluşturma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö13	4
Süreli okuma uygulaması	Ö4, Ö10	2
Yazar etkinliklerine katılma	Ö1, Ö15	2
Kitabevi/kitap fuarlarını ziyaret etmek	Ö15	1
Güncel çocuk kitaplarını takip etmek	Ö15	1

Tablo 14 incelendiğinde, katılımcı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kitap okuma saati yapılmasının (f=13), öğrencilerin ilgisini çekecek kitapların seçilmesinin (f=12), sınıf kitaplığı oluşturulmasının (f=12) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Kitap okuma saati yapılmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö6 “Kitap okumayı aslında her sınıfta eve bırakmamak lazım.

Müfredatta her gün okuma dersi konulmalı. Oyun ve Fiziki Etkinlik yerine okuma konulabilir mesela.” demiştir. Öğrencilerin ilgisini çekecek kitapların seçilmesinin çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö8 “Öğrencilerinin ilgi alanlarını belirleyip kitap seçiminin yapılmasına özen gösterilip, okuyacağı kitapları öğrencilerin kendi seçmeleri sağlanmalı.” demiştir. Sınıf kitaplığı oluşturulmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö6 “Zengin bir sınıf kitaplığı olmalı.” demiştir.

4.2.4. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kitap özelliklerine ilişkin nitel bulgular. “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kitap özellikleri nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 15’te gösterilmektedir.

Tablo 15

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Kitap Özelliklerine İlişkin Nitel Bulgular

Kitap özellikleri	Öğretmen (Ö)	F
Kitabın resimli olması	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	13
Kitabın konusu	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö12, Ö15	9
Sayfa sayısı	Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14	9
Yazı büyüklüğü	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13	7
Kapak düzeni	Ö1, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö15	6
Yabancı kelimelerin varlığı	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö11, Ö13	6
Karakter	Ö5, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15	5
Kullanılma durumu	Ö4, Ö7, Ö14	3
Üslup	Ö6, Ö12, Ö15	3
Sınıf seviyesine uygunluk	Ö6, Ö15	2

Arkadaşlarının kitabı okumuş olması	Ö2	2
Cümle uzunluğu	Ö7	1
Kullanılan kâğıdın kalitesi	Ö1	1
Yazar	Ö7	1

Tablo 15'e göre, katılımcı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kitabın resimli olmasının (f=13), kitabın konusunun (f=9), kitabın sayfa sayısının (f=9) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Kitabın resimli olmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö1 "Resimli hikâye ve romanlar daha fazla ilgilerini çekiyor." demiştir. Kitabın konusunun çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö6 "Erkek öğrenciler macera kitaplarını, kız öğrenciler hayatın içinden hikâyeleri okumayı seviyorlar." demiştir. Sayfa sayısının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö8 "İlk başlangıçta kitap sayfa sayıları da etkili olmakla birlikte yaşı büyüdükçe ve alışkanlığı kazandıkça bunun pek bir önemi kalmıyor." demiştir.

4.2.5. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran ilişkilerine yönelik nitel bulgular. "İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran özellikleri nelerdir?" sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 16'da gösterilmektedir.

Tablo 16

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Akran Özelliklerine İlişkin Nitel Bulgular

Akran ilişkileri	Öğretmen (Ö)	F
Kitap hediye edilmesi	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14	8
Kitap okunması	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö12	8

Kitap hakkında konuşulması	Ö2, Ö4, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö15	7
Kitap tavsiye edilmesi	Ö2, Ö4, Ö8, Ö10	4
Kitap değiş tokuşu yapılması	Ö2, Ö13, Ö14	3
Kitap okuma yarışı yapılması	Ö3, Ö8	2
Öğrencilerin evlerinin yakın olması, okul dışında da görüşme imkânlarının bulunması	Ö7, Ö13	2
Çantasında farklı kitaplar bulundurması	Ö2	1
Kitaplar hakkında oyunlar oynanması	Ö15	1
Popüler çocukların kitap okuması	Ö11	1

Tablo 16 incelendiğinde, katılımcı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kitap hediye edilmesinin (f=8), kitap okunmasının (f=8), kitap hakkında konuşulmasının (f=7) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Kitap okunmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö6 “Kitap okumayı seven akranları etrafında ne kadar çoksa çocuk da o kadar motive oluyor. Ben kitap okumanın çocuklar arasında bulaşıcı olduğuna inanıyorum.” demiştir. Kitap hakkında konuşulmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö15 “Sadece çocuklar için değil yetişkin bireyler için de kitap okumak toplumsal olduğu zaman daha sürdürülebilir ve daha nitelikli olabilir diye düşünüyorum. Yani bir çocuk çevresindeki arkadaşları ve akranları ile okuduğu kitaplar hakkında konuşabilir, kitap üzerinden çeşitli sohbetler, araştırmalar, oyunlar oynayabilirse çocuklar için kitap okuma alışkanlığının daha kolay ve daha eğlenceli kazanılması adına etkili bir adım olacaktır.” demiştir.

4.2.6. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen unsurlara dair öğretmen uygulamalarına ilişkin nitel bulgular. “Öğrencilerinizin okuma alışkanlığı kazanmasını için yaptığınız örnek uygulamalar

var mı? Varsa lütfen paylaşınız.” Sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Öğretmen Uygulamalarına İlişkin Nitel Bulgular

Öğretmen Uygulamaları	Öğretmen (Ö)	F
Kitap okuyan öğrencileri ödüllendirme	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14	8
Okul içi kitap okuma saati	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö14	7
Ebeveyn destekli uygulamalar	Ö1, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13	6
Bireysel okuma uygulamaları	Ö1, Ö6, Ö8, Ö14	4
Kitap okuma defteri/ formu tutturma	Ö5, Ö8, Ö11, Ö12	6
Grupla gerçekleştirilen uygulamalar	Ö1, Ö9, Ö14	3
Okuduklarını canlandırma	Ö4, Ö13, Ö15	3
Okul dışı okuma saati	Ö6, Ö7, Ö10	3
Okumaya teşvik konuşmaları	Ö4, Ö10, Ö15	3
Okunan kitaplar hakkında konuşma	Ö6, Ö11, Ö15	3
Kitapçı/ fuar / kütüphane gezisi düzenleme	Ö6, Ö7	2
Öğrencilere kendi kitaplarını yazdırma	Ö1, Ö2	2
Öğrencilere okudukları kitabı anlattırma	Ö2, Ö4	2
Yazar söyleşilerine katılma	Ö7, Ö15	2
Kitap hediye etme	Ö6	1
Kitap kapağı tasarlama	Ö15	1
Kitap öneri panosu oluşturma	Ö6	1

Tablo 17'ye göre, katılımcı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kitap okuyan öğrencileri ödüllendirmenin (f=8), okul içi kitap okuma saati yapılmasının (f=7), ebeveyn destekli uygulamaların (f=6) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu görülmektedir. Kitap okuyan öğrencilerin ödüllendirilmesinin çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö5 “Her ay en çok sayfa kitap okuyan öğrencilerin isimlerini sınıf panosuna asıyorum, ödülleri veriyorum.” demiştir. Okul içi kitap okuma saati yapılmasının çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö6 “Haftada en az üç saat okulda kitap okuturum.” demiştir. Ebeveyn destekli uygulamaların çocukların okuma alışkanlığı kazanmasındaki etkisi ile ilgili olarak Ö11 “anne-çocuk okul kütüphanesi günleri (haftada bir gün bir ders beşer beşer gruplanmış olan öğrenciler ve anneleri biz dersteyken okul kütüphanesinde okuma saati yapıyorlar.” demiştir.

5.Bölüm

Tartışma ve Öneriler

5.1. Tartışma

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaya ait bulgular incelenerek bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan 742 öğrencinin %81,8'i (607) düzenli olarak kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir kısmının okuma alışkanlığının olduğu söylenebilir. Suna (2006) tarafından yapılan araştırmada da mevcut araştırma sonucuyla paralel olarak öğrencilerin çoğunun okumaya karşı ilgi duydukları ve yüksek seviyede okuma alışkanlıklarının olduğu tespit edilmiştir. Balcı, Büyükkiz ve Uyar (2012) gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının neredeyse yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ülper (2011) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmen, kitap, aile, arkadaş ve ortam gibi etmenlerin öğrencilerin okuma isteği üzerindeki etkileri incelenmiş, bu etmenlerin ilkokul öğrencilerini diğer öğretim kademelerindeki öğrencilere göre daha çok etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular okuma alışkanlığını edinme sürecinde ilkokul yıllarının önemini ortaya koymakla birlikte sonraki öğretim kademelerinde ise birtakım tedbirler alınması gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Nicel bölümdeki veriler incelendiğinde, okuma alışkanlığı olduğunu ifade eden öğrenciler ile kitap okumadığını belirten öğrencilerin kardeş sayıları farklılaşmamaktadır. Araştırmanın nitel verilerinde de 15 öğretmenden sadece 3 öğretmenin kardeş sayısının öğrencilerin okuma alışkanlığı olması üzerinde etkili olduğunu söylemesi nicel bölümdeki bulguları destekler niteliktedir. Hem nicel hem de nitel bulgular incelendiğinde kardeş

sayısının okuma alışkanlığı kazanılması üzerinde belirleyici bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin okuma alışkanlığının olma ve olmama durumu ile anne ve babaların okuryazar olma durumu incelendiğinde okuma alışkanlığı olan ve olmayan öğrencilerin babalarının okuryazarlık (%95,6; %88,9) oranında farklılık olduğu; buna karşın annelerin okuryazarlık oranının (%90,3; %88,9) birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayalı olarak babaların okuryazar olmasının annelerin okuryazar olmasına kıyasla öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında daha belirleyici olduğu söylenebilir. Nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusunu cevaplandıran 15 öğretmenden 9’u anne ile babanın öğrenim düzeyini öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili bir faktör olarak gördüklerini belirtmiştir. Okuryazarlık bağlamında elde edilen sonuçlar kısmen de olsa nitel verilerle desteklenmiştir. Ebeveynlerin öğrenim düzeyi e-okul ya da farklı yollarda öğrenilerek ebeveynlerin öğrenim düzeyinin öğrencilerin okuma alışkanlığı ile ilişkisi daha net biçimde ortaya konabilir. Özdemir ve Şerbetçi (2018) ebeveynlerin kitap okuma sıklıkları ile öğrencilerin kitap okuma tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Demir ve Erdoğan (2016) ise anne babanın öğrenim durumu ile öğrencilerin okuma tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrencilerin kendilerine ait odalarının olma durumuna ait bulgular incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin %70,2’sinin (f=426) kendine ait odasının olduğu; okuma alışkanlığını edinememiş ancak kendine ait odası olan öğrencilerin %54,1 (f=73) olduğu görülmektedir. Bulgulardan hareketle ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında kendilerine ait odaya sahip olmalarının belirleyici bir faktör olduğu söylenebilir. Ancak nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı

kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikler nelerdir?” sorusunu cevaplandıran 15 öğretmenden sadece 1 öğretmen öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında kendilerine ait odalarının bulunmasının öneminden bahsetmiştir. Nicel bölümdeki veriler ile nitel bölümdeki verilerin birbirini desteklemediği görülmektedir. Özdemir ve Şerbetçi (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada nicel bölüme paralel olarak öğrencilerin kendine ait odası olmasının okumaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nitel veri toplama grubundaki katılımcı öğretmenler tablet, cep telefonu ve bilgisayar gibi elektronik cihazların evlerde çok yaygın kullanılmasından ve bu cihazların öğrencilerin odalarına taşınabilir olmasından ötürü kendine ait odanın belirleyici olmadığını düşünmüş olabilir.

Araştırma grubundaki öğrencilerden okuma alışkanlığı olanların %77,8’inin (f=472) evinde kitaplık olduğu; okuma alışkanlığı kazanamamış öğrencilerin ise %54,1’inin (f=73) evinde kitaplık olduğu görülmektedir. Katrancı (2015) tarafından yapılan araştırmada mevcut araştırmanın bulgularına benzer biçimde öğrencilerin kendilerine ait kitaplığa sahip olma durumunun öğrencilerin okuma motivasyonu üzerinde olumlu etkisi bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. İnan (2005) ise ebeveynlerin çocuklarına ait bir kitaplığı evde kurması gerektiği ve bu kurulan kitaplıkta çocuklarının ilgisini çekecek tarzda kitaplara yer verilmesi gerektiği konusunda öneride bulunmuştur. Demir ve Gür Erdoğan (2016), Suna (2006) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında kendilerine ait kitaplık bulunmasının önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çocukları için oda tahsis etme imkânı olmayan ebeveynler en azından evlerinin bir bölümünde küçük bir kitaplık hazırlayarak çocuklarına destek olabilirler. Ayrıca kitaplığı olan ancak okuma alışkanlığını edinememiş çocuklar için kitaplık çeşitli kitaplarla çekici hale getirilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin evlerinin kendilerine ait olma durumuna dair veriler incelendiğinde, öğrencilerden okuma alışkanlığına ve kendilerine ait eve sahip olanların oranı

%66,1 iken; kendine ait evi olan ancak okuma alışkanlığı edinmemiş öğrencilerin oranı ise %54,8'dir. Ayrıca nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikler nelerdir?” sorusuna 15 öğretmenden 8 öğretmen; “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusuna ise 15 öğretmenden 2 öğretmen ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu şeklinde cevap vermişlerdir. Hem nicel hem de nitel verilere bakıldığında, nicel ve nitel verilerin birbirini desteklediği ve ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında öğrencilerin kendilerine ait evlerinin bulunmasıyla birlikte ailenin ekonomik durumunun önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Farklı olarak İnan (2005), genel olarak öğrencilerin sosyoekonomik düzeyi ile okuma alışkanlığı kazanma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden okuma alışkanlığı olanların %17,3'ü (f=105) her zaman, %25,5'i (f=155) sık sık kütüphaneye gittiğini; okuma alışkanlığı olmayanların ise %4,4'ü (f=6) her zaman, %11,9'u (f=16) sık sık kütüphaneye gittiğini belirtmişlerdir. Nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusuna cevap veren 15 öğretmenden 8 öğretmen öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında kütüphane, kitabevi vb. yerlere gidilmesinin öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Nicel veriler ile nitel verilerin birbirini desteklemesinden hareketle okuma alışkanlığı olanların kütüphaneye daha çok gittiği söylenebilir. Duran ve Sezgin (2012), İnan (2005) araştırmalarında, öğrencilere erken yaşta kütüphane kullanma alışkanlığı ve becerisi kazandırılması gerektiği ile ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Buna karşın Suna (2006) tarafından yürütülen araştırmada ise okulda kütüphane bulunmasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kütüphane konusunda

farklı düşüncelerin olması okul kütüphanelerinin etkin biçimde kullanılmamasından ve okul kütüphanelerindeki kitapların çocukların ilgilerini çekememesinden kaynaklanır. Çocukların kitap çeşitliliği bakımından daha zengin olan kütüphanelere götürülmesi ve okul kütüphanelerinin zenginleştirilmesi kütüphanelerin öğrencilerin okuma alışkanlığını edinmesindeki rolünü artırabilir.

Annenin ve babanın boş zamanlarında kitap okuma sıklıklarına ait elde edilen veriler incelendiğinde okuma alışkanlığı olan öğrencilerin annelerinin %31,8'inin (f=193) babalarının %44'ünün (267) boş zamanlarında kitap okumadığı görülmektedir. Bu değerler okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerde sırasıyla %61,5 (f=83) ve %68,9 (f=93) şeklindedir. Nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusuna cevap veren 15 öğretmenden 8 öğretmen, anne ve babaların okuma alışkanlığını edinmiş olmasının ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğunu, “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikler nelerdir?” sorusuna cevap veren 15 öğretmenden 11 öğretmen ailenin kitap okuyarak çocuğuna rol model olmasının ilkökul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanması üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Görüldüğü üzere, nicel veriler ile nitel veriler birbirini desteklemektedir. Bu durumda ilkökul öğrencilerinin anne ve babalarının düzenli olarak kitap okumasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması üzerinde bir etkisi olduğu söylenebilir. Duran ve Sezgin (2012), öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin önemli olduğundan, öğrencilere rehberlik etmeleri ve kitap okuyarak model olmaları gerektiğinden söz etmişlerdir. Özdemir ve Şerbetçi (2018) gerçekleştirmiş oldukları araştırmada, anne ve babaların boş zamanlarında kitap okuma durumlarının öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu noktada, araştırma sonucunun literatürdeki bilgilerle örtüştüğü ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden okuma alışkanlığına sahip olanların %16'sı (f=97), okuma alışkanlığı olmayanların ise %34,1'i (f=46) ailelerinin kendilerine kitap hediye etmediğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu verilere göre, okuma alışkanlığı olanların ailelerinden daha çok hediye kitap aldığı söylenebilir. Benzer olarak Suna (2006) da anne babaların çocuklarına kitap hediye etmesinin çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarını üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine Ülper'de (2011) öğrencilerin okumaya teşvik edilebilmesi için anne babaların çocuklarına kitap hediye etmelerinin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin %40,7'si (f=247) evlerinde her zaman, %25'i (f=152) sık sık evlerinde okuma saati yapıldığını belirtmişlerdir. Evlerinde her zaman ve sık sık okuma saati yapılan öğrenciler evlerinde okuma saati yapılanlar şeklinde bir grup altında toplanırsa okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin %65,7'sinin (f=399) evinde okuma saati yapıldığı söylenebilir. Aynı yaklaşımla okuma alışkanlığı edinememiş öğrencilerin %25,9'unun evinde okuma saati yapıldığı görülmektedir. Ayrıca nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?” sorusuna cevap veren 15 öğretmenden 7 öğretmen yani neredeyse öğretmenlerin yarısı, öğrencilerin evlerinde yapılan okuma saati uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması üzerinde etkili olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Evde okuma saati yapılması ile ilgili nitel verilerle nicel verilerin birbirini desteklediği ifade edilebilir. Suna (2006) yaptığı araştırmada ailece yapılan okuma saati uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlığı düzeyi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Duran ve Sezgin (2012) evde yapılan kitap okuma saatlerinin öğrencilerin okuma kültürüne katkı sağlayabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2012) çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak isteyen ailelerin çocuklarıyla birlikte okuma saati uygulaması yapmalarını önermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin öğretmenlerinin her zaman ve sık sık teneffüslerde kitap okuma oranları %41,1 iken; okuma alışkanlığını edinememiş öğrencilerin öğretmenlerinin her zaman ve sık sık teneffüslerde kitap okuma oranlarının %30,4 olduğu görülmektedir. Nitel bölümdeki sorulardan “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?” sorusuna cevap veren 15 öğretmenden 9 öğretmen, öğretmenlerin okulda kitap okumasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması üzerinde etkili olduğunu söylemişlerdir. Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2012) gerçekleştirdikleri araştırma sonucuna göre öğretmenlerin kitap okuyarak öğrencilerine rol model olmaları gerektiği şeklinde önerilerde bulunmaktadır. Duran ve Sezgin (2012) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2012)’ın önerilerine paralel olarak öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında öğretmenlerin rol model olmalarının önemli olduğundan söz etmişlerdir. Araştırmanın nitel ve nicel verileri ile literatür verileri birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin rol model olmalarının öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı edinmesini desteklediği söylenebilir.

Okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin %46,8’inin (f=284) okulunda her zaman; %26,4’ünün (f=160) ise sık sık okuma saati yapılmaktadır. Diğer yandan okuma alışkanlığı edinememiş öğrencilerin %31,9’unun (f=43) okulunda her zaman; %21,5’inin (f=29) ise sık sık okuma saati yapılmaktadır. Ayrıca nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?” sorusuna 15 öğretmenden 13 öğretmen öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında okulda yapılan okuma saatlerinin önemli olduğu şeklinde cevap vermişlerdir. Benzer olarak Suna (2006) araştırmasında, okulunda okuma saati yapılan öğrencilerin okumaya karşı daha ilgili oldukları sonucuna ulaşmıştır. İnan (2005) ise haftalık ders programına serbest okuma saati adı altında bir ders konulması gerektiği şeklinde öneride bulunmuştur. Ayrıca okulda okuma saatinin yapılması öğretmenlerin öğrencilere rol model olması için bir fırsatta olabilir.

Araştırma bulgularına göre, araştırmaya katılan öğrencilerden okuma alışkanlığına sahip olanların çoğunun kitap seçerken cümlelerin anlaşılır olmasına, kitabın konusuna, kitabın yazarına dikkat ettikleri görülürken; okuma alışkanlığı edinmemiş olanların çoğunun ise kitabın sayfa sayısına, kitabın resimli olmasına, harf karakterlerinin büyüklüğüne, cümlelerin kısa olmasına ve kahramanların yerli olmasına dikkat ettikleri görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanması üzerinde kitap seçiminin etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Ayrıca nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kitap özellikleri nelerdir?” sorusuna 15 öğretmenden 13 öğretmen kitabın resimli olması; 9 öğretmen kitabın konusu; 9 öğretmen sayfa sayısı; 7 öğretmen ise yazı büyüklüğü kitap seçiminde önemsenmektedir şeklinde cevap vermişlerdir. Bu nedenle ailelerin çocuklarına kitap seçerken ve sınıf öğretmenleri sınıf kitaplığını oluştururken öğrencilerin tercihlerini önemsemeleri onların okuma alışkanlığı kazanmalarını destekleyebilir. İnan (2005) öğrencilerin tercih ettikleri kitap türü ile okuma alışkanlığı kazanmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Argan, Kurulgan ve Tokay Argan (2008) ise kitapların biçimsel özelliklerinin okuyucular üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırma grubundaki öğrencilerden okuma alışkanlığı olanlar ile olmayanların okudukları kitaplar hakkında akranlarıyla konuşma düzeylerinin birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran özellikleri nelerdir?” sorusuna 15 öğretmenden 7 öğretmen akranların kitaplar hakkında konuşmasının öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu şeklinde cevap vermişlerdir. Araştırma sonuçlarına paralel olarak Suna (2006) yaptığı araştırmada öğrencilerin akranlarıyla kitaplar hakkında sohbet etmesinin öğrencilerin okuma ilgisini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin okudukları kitaplar hakkında akranları ile iletişim kurabilmesi için sınıf öğretmenleri uygun ortamlar

oluşturabilirler. Özellikle sınıftaki her öğrencinin farklı kitabı okuduğu bir uygulama, öğrencilerin kitap hakkında konuşmasını engellemektedir. Bunun yerine her öğrencinin aynı kitabı okuduğu ve kitabın öğrencilerle birlikte sınıfta değerlendirildiği uygulamanın tercih edilmesi öğrenciler arasında kitap eksenli iletişimi artırabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden okuma alışkanlığı olanların %15'i (f=91), okuma alışkanlığı olmayanların %19,3'ü (f=26) arkadaşlarının boş zamanlarında kitap okumadığını belirtmişlerdir. Nitel bölümdeki öğretmen görüş sorularından “İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran özellikleri nelerdir?” sorusuna 15 öğretmenden 8 öğretmen öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında akranlarının kitap okumasının önemli olduğu şeklinde cevap vermiştir. Akran etkisine öğretmenlerin dikkat çekmesine karşın her iki grupta da, azımsanmayacak miktarda, arkadaşlarının boş zamanlarda kitap okumadığını belirten öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu durum mevcut araştırmanın evde ve okulda okuma saati yapılması, öğrencilerin birbirlerine kitap hediye etmesi, kütüphaneye gitme, yazar söyleşilerine gitme gibi bulgularla birlikte düşünüldüğünde okul ve ailelerin bu bulgulara yönelik yapacakları etkinlikler öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumasını destekleyebilir.

Sonuç olarak araştırma grubundaki okuma alışkanlığı olan ve olmayan öğrencilerin kardeş sayısı, anne baba okuryazar olma durumu açısından benzeştiği; öğrencilerin kendilerine ait odaya, kitaplığa, eve sahip olma durumu, kütüphaneye gitme sıklığı, düzenli olarak kitap okuyan ebeveynlere sahip olma, ebeveynlerinin kitap hediye etmesi, evde kitap okuma saatinin yapılması, öğretmenin kitap okuması, okulda kitap okuma saati yapılması, arkadaşlarıyla kitaplar hakkında sohbet etme ve akranlarının boş zamanlarında kitap okuması bakımından farklılaştığı görülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularından hareketle öğretmenler, veliler, araştırmacılar için şu önerilerde bulunulmuştur:

5.2.1. Ebeveynlere öneriler.

1. Ebeveynler çocuklarıyla birlikte yazar söyleşilerine katılabilirler.
2. Ebeveynlerin, çocuklarının kitap tercihlerini dikkate almaları, çocukların okuma alışkanlığı edinmelerinde olumlu etki yapabilir.
3. Ebeveynler çocukları için oda tahsis etme imkânı yoksa bile en azından onlar için bir kitaplık edinebilirler.
4. Ebeveynler çocuklarıyla kitabevi, kütüphane gibi yerleri gezebilir; çocuklarını kütüphane kullanımına özendirebilirler.
5. Ebeveynler evde kitap okumaya zaman ayırabilirler.
6. Ebeveynler çocuklarına kitap hediye edebilirler.

5.2.2. Öğretmenlere öneriler.

1. Öğretmenler teneffüslerde kitap okuyarak öğrencilere rol model olabilirler.
2. Öğretmenler kitap okumanın öneminden bahsetmelidirler.
3. Öğretmenler okulda kitap okuma için zaman ayırabilir.
4. Öğretmenler öğrencilerin ilgi alanlarını da göz önünde bulundurarak sınıf kitaplıkları oluşturmalıdırlar.
5. Öğretmenler öğrencilere kütüphane kullanımı hakkında bilgi vermelidir.
6. Öğretmenler sınıf içi kitap hediyeleşme günü düzenleyebilir.

5.2.3. Araştırmacılar için öneriler.

1. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını destekleyen faktörleri belirlemek için boylamsal araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Acat, M. B., Arın A., & Demiral, H. (2008). Okuma alışkanlığı göstergelerine göre ilköğretim öğrencilerinin durumları. *Ulusal Türkçe Öğretimi Kongresi, İstanbul* (ss.282- 289). İstanbul, Turkey.
- Akar, M. (2009). *Sesli ve sessiz okumanın anlamaya etkisi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/2797> dan alınmıştır.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*,13, 343-361.
- Aksaçlıoğlu, A. G., & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48939/624269> dan alınmıştır.
- Aksoy, E., & Öztürk, D. S. (2016). İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 562- 591. DOI: 10.17240/aibuefd.2016.16.2-5000194943
- Alkan, V., Şimşek, S., & Armağan Erbil, B (2019). Karma yöntem deseni: Öyküleyici alanyazın incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 559-582. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enad/issue/45025/560606> dan alınmıştır.
- Argan, M., Kurulgan, M., & Tokay Argan, M. (2008). Kitaplara ilişkin biçimsel özelliklerin okuyucu tutumları üzerine etkisi. *Bilgi Dünyası*, 9 (1), 179-206. <http://eprints.rclis.org/11427/> dan alınmıştır.
- Arıcan, S., & Yılmaz, B. (2010). 100 temel eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına etkisi ve bu uygulamada kütüphanelerin rolü konusunda öğretmen görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(3), 495-518. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48861/622505> dan alınmıştır.

- Arslan, A. (2013). Okuma becerisi ile ilgili makalelerde cinsiyet değişkeni. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 251-265. DOI: 10.7884/teke.153 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/12846/155667> dan alınmıştır.
- Aslan, Y., & Harput, M. (2017). Çocuk eğitimi ve kitap okuma alışkanlığı üzerindeki aile etkisi: Susanna Tamaro “Kitaplardan Korkan Çocuk” örneği. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 1(1), 17-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/chedar/issue/36974/413021> dan alınmıştır.
- Aşıcı, M., & Özarslan, H. (2002). İlköğretim 1. kademede okul kitaplığını kullanma alışkanlığı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 45- 56. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2133> dan alınmıştır.
- Ateş, S., & Başaran, M. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/pub/issue/6745/90688> dan alınmıştır.
- Ateş, M., & Ercan, A. N. (2015). Ekrandan okuma ile kâğıttan okumanın anlama düzeyi açısından karşılaştırılması. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(7), 395- 406. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=18406 dan alınmıştır.
- Ateş, S., Çetinkaya, Ç., & Yıldırım, K. (2012). Öğretmen, ebeveyn ve öğrencilerin görüşlerine göre ilköğretim öğrencilerinin okuma çevreleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 377-394. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423904315.pdf> dan alınmıştır.
- Ateş, S., & Yıldırım, K. (2014). Sınıf öğretmenlerinin okuma becerisine yönelik uygulamaları: Strateji öğretimi ve anlama. *İlköğretim Online*, 13(1), 235- 257. <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2091> dan alınmıştır.

Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26122/275180> dan alınmıştır.

Balcı, A., Büyükkiz, K. K., & Uyar, Y. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 7(4a), 965- 985.

<https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpneU1qWXlNZz09> dan alınmıştır.

Banaz, E., Güven, A. Z., & Özbilen, U. (2020). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin metinlere yönelik okuma motivasyonları. *International Journal of Language Academy*, 8(3), 240-247. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.43206>

Başaran, M. (2014). 4. sınıf seviyesinde ekrandan ve kâğıttan okumanın okuduğunu anlama, okuma hızı ve metne karşı geliştirilen tutum üzerindeki etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 248-268.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21638/232565> dan alınmıştır.

Baştuğ, M., & Keskin, H. (2013). Okuma becerilerinin okuma ortamı açısından karşılaştırılması: Ekran mı kâğıt mı?. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 73-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2831/38447> dan alınmıştır.

Baştuğ, M., Keskin, K., & Şimşek, İ. (2019). Sesli ve sessiz okumada göz hareketleri: Bir göz izleme (Eye tracking) çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 327-337. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ogusbd/article/548375> dan alınmıştır.

Baştuğ, M., & Kızgın, A. (2020). Okuma motivasyonu ve okuduğunu anlama becerisinin akademik başarıyı yordama düzeyi. *Journal of Language Education and Research*,

6(2), 601-612. DOI: 10.31464/jlere.767022

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlere/issue/57440/767022> dan alınmıştır.

Coşkun, Y. (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (11), 231- 244.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16952/176982> dan alınmıştır.

Creswell, J. W. (2019). Karma yöntem araştırmalarına giriş. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çakmak, T., & Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 489-509.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48915/623741> dan alınmıştır.

Çelik, E. (2006). Sesli ve sessiz okuma ile içten okumanın karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (7), 18-30.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47963/606840> dan alınmıştır.

Çöllü, E. F. & Öztürk, Y. E. (2014). Örgütlerde İnançlar-Tutumlar Tutumların Ölçüm Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri Bu Yöntemlerin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* , 9 (1-2) , 373-404 .

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11297/135079> dan alınmıştır.

Demir, Y. E., & Gür Erdoğan, D. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(32), 85-96.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/30334/327406> dan alınmıştır.

Demirel, M. (2006). *İlk okuma yazma öğretimindeki değişiklikler üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi).

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=vGAWQ07TD_q1cWDOcybulw&no=90fAI46o_TWOzBhL4aGYUQ dan alınmıştır.

Duran, E., & Sezgin, B. (2012). İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının ve ilgilerinin belirlenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 7(4a), 1649- 1662.

DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3498>

https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1037371883_94_Duran%20Erol-Bet%C3%BCI%20Sezgin_S-1649-1662.pdf&key=15719 dan alınmıştır.

Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76. DOI: 10.16916/aded.26659

Elkatmış, M. (2015). Kâğıttan ekrana: Ekran okuma. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 1- 15.

http://www.ijoess.com/Makaleler/1680989760_115%20Metin%20Elkatm%c4%b1%c5%9f.pdf dan alınmıştır.

Esen Aygün, H., & Şahin Taşkın, Ç. (2017). İlkokul öğrencilerinin okuma tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1120-1136.

<http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2449/> dan alınmıştır.

Gönenç, Ö. (2012). İletişimin tarihi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi |Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 0(18).

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22890/244916> dan alınmıştır.

Güneş, F. (2006). Okuma- yazma öğretimi ve beyin teknolojisi: Çocuklarda okuma ilgisi ve kitap seçimi.

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/118931/mod_resource/content/0/%C3%A7ocuklarda%20okuma%20ilgisi%20ve%20kitap%20se%C3%A7imi.pdf dan alınmıştır.

- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme/thinking based on screen and screen reading of students. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19556/208637> dan alınmıştır.
- Güneş, F. (2013). Okuma ve zihni yönetme/ reading and managing of mind. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19552/208320> dan alınmıştır.
- Güneş, F. (2016). Kâğıttan ekrana okuma alanındaki gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1- 18. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229574> dan alınmıştır.
- Güneş, F. (2017). Okuma ilgisi ve gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 119-128. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekud/issue/31101/354802> dan alınmıştır.
- İnan, D. D. (2005). *İlköğretim I. kademe öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=nLNUSh_pKT_kx3bUO26uw&no=Izb0hX6OJQqJw2hKTIVP6Q dan alınmıştır.
- İşcan, A., Maden, S., & Şahin, A. (2009). İlköğretim öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarını kullanma durumları (Erzurum ili örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 183-196. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2824/38137> dan alınmıştır.
- Kaman, Ş., & Şahin, A. (2013). İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin okuma düzeylerinin geliştirilmesinde akıcı okuma stratejilerini kullanmanın etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 639-657. DOI: 10.14520/adyusbd.423

- Karatay, H., Kaya, S., & Külâh, E. (2020). Okuma alışkanlığını geliştirme yöntem, teknik ve modelleri. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 8(1), 89-107. DOI: 10.35233/oyea.707967 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oyea/issue/55693/707967> dan alınmıştır.
- Kartal, H., Balantekin, Y., Bilgin, A., & SUYUÇOK, M. (2019). Ev ve Okul Yaşantılarında Zorbalığa Etki Eden Faktörler: Bir Karma Yöntem Araştırması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 50-85. <https://dergipark.org.tr/en/pub/enad/issue/43049/521329> dan alınmıştır.
- Katrancı, M. (2015). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 49-62. <https://www.researchgate.net/publication/276442485> dan alınmıştır.
- Kayıpmaz, A. Ç. (2011). *Probleme dayalı öğrenmenin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/2724/413016.pdf?sequence=1&isAllowed=y> dan alınmıştır.
- Kuşdemir, Y. (2019). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 75-86. DOI:10.29299/kefad.2018.20.01.003 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/57222/808125> dan alınmıştır.
- Maden, A., & Maden, S. (2018). Türkçe öğretmenlerinin okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik alternatif uygulamaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(10) , 1-17. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/36631/378557> dan alınmıştır.

- Odabaş, H. (2017). Bilişim teknolojilerinin bilgi merkezlerine ve hizmetlerine etkileri: Kitap okumadan dijital okumaya: Okuma kültüründe ve davranışında gözlemlenen değişimler, ss. 272- 292, İstanbul.
- Orhan, R. (2017). Alışkanlık. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 301-316. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/30549/322473> dan alınmıştır.
- Ortaş, İ. (2014). Türkiye ve dünyada kitap okuma değerlerinin karşılaştırması ve sosyal yaşamımıza etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(3), 323-337. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48745/620209> dan alınmıştır.
- Önal, H., & Öztemiz, S. (2013). İlkokul öğrencilerinin oyun tekniği ile okuma alışkanlığı kazanmasına yönelik öğretmen görüşleri: Ankara Beytepe İlkokulu örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 65-79. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/3710/49100> dan alınmıştır.
- Özdemir, S., & Şerbetçi, H. N. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları (Bartın örnekleme). *İlköğretim Online*, 17(4), 2110- 2123. <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2782> dan alınmıştır.
- Özdemirci, F. (2000). Kitapların dünyasında çocuk çocuğun dünyasında kitaplar. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 226- 232. http://fahrettinozdemirci.com.tr/wp-content/uploads/2018/09/kit_duny_cocuk-kit_duny_cocuk.pdf dan alınmıştır.
- Sallabaş, M. E. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 141- 155. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/8707/108710> dan alınmıştır.
- Suna, Ç. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin okuma ilgi ve alışkanlıklarını etkileyen etmenlerin analitik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> dan alınmıştır. (Erişim No: 187992)

- Şahin, A. (2012). İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyoekonomik düzeylerine göre incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 367-388. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26137/275284> dan alınmıştır.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21100/227236> dan alınmıştır.
- TMF-ÖBA (2019). Türkçe-Matematik-Fen Bilimleri Öğrenci Başarı İzleme Araştırma Raporu. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/23150323_TMF-OBAl-4-2019_Rapor9.pdf dan alınmıştır.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011). *Türkiye okuma kültürü haritası*.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Pisa 2018 Türkiye ön raporu*. Ankara.
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100. DOI 10.1177/1558689806292430
- Turgut Bayram, Z. (2009). *Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <http://bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/478/1/670.pdf> dan alınmıştır.
- Ungan, S. (2008).Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/24257/257134> dan alınmıştır.
- Ülper, H. (2011). Öğrenci açısından okumaya güdüleyici etmenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 941-960. <https://silo.tips/download/renci-asndan-okumaya-gdleyici-etmenler> dan alınmıştır.
- Ürün Karahan, B. (2018). Okumaya yönelik tutum ölçeği: Ölçek geliştirme çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 67-73. DOI: 10.24106/kefdergi.375179 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/31578/375179> dan alınmıştır.

- Vatansever Bayraktar, H. (2015). Sınıf yönetiminde öğrenci motivasyonu ve motivasyonu etkileyen etmenler. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(3), 1079- 1100. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7788> dan alınmıştır.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48939/624275> dan alınmıştır.
- Yıldız, M. (2013). İlköğretim 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 260- 271. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1574> dan alınmıştır.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve okuma alışkanlığı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 48-53. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1251> dan alınmıştır.
- Yılmaz, B. (1995). Okuma sosyolojisi: Ankara'da oturanların okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3), 325- 336. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1022/1023> dan alınmıştır.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441 -460. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/875> dan alınmıştır.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115- 136. <http://eprints.rclis.org/7362/> dan alınmıştır.

Ekler

Ek 1: Öğretmen Kompozisyon Formu I

Saygıdeğer Meslektaşım,

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans yapmaktayım. “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” konulu bir araştırma yürütmekteyim. Araştırmanın temellerini oluşturması bakımından ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkında sizin de görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Esra GÜL

Sınıf Öğretmeni/Yüksek Lisans Öğrencisi

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?

- Ebeveyn öğrenim durumu;
- Ebeveyn sosyoekonomik durumu;
- Ebeveyn mesleği;

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen akran davranışları nelerdir?

- Akranların okuma alışkanlık düzeyi;
- Akranlarla iletişim olanakları;
- Akranlarla kitap alış veriş;

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?

- Öğretmenin okulda okuma davranışı;
- Öğretmenin okuma alışkanlığının olması;
- Öğretmeni sınıf kitaplığı oluşturma yaklaşımı;

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen eğitim kurumu özellikleri nelerdir?

- Okul kütüphanesinin olması;
- Okulda okuma eksenli sosyal faaliyetler yapılması;
- Okulda okuma saatinin yapılması;

Ek 2: Öğretmen Kompozisyon Formu II (konu başlığı olmayan)

Saygıdeğer Meslektaşım,

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans yapmaktayım. “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” konulu bir araştırma yürütmekteyim. Araştırmanın temellerini oluşturması bakımından ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkında sizin de görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Esra GÜL

Sınıf Öğretmeni/Yüksek Lisans Öğrencisi

NOT: Öğretmenlerin ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinin yazılı olarak alınması sebebiyle öğretmenlere görüşme esnasında sorulabilecek, konuyla alakalı sorular Ek 1’de parantez içerisinde verilmiştir. Ancak bu soruların öğretmenler üzerinde yönlendirici etkisi bulunup bulunmadığını görmek amacıyla da uygulamanın yapıldığı 9 öğretmenden 3 sınıf öğretmenine Ek 2’deki form verilerek kompozisyon yazmaları sağlanmıştır.

Ek 3: Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğrenci Görüş Formu

1) Okurken zevk aldığınız kitapların hangi yönleri hoşunuza gidiyor?

.....

.....

.....

.....

2) Kitap okumayı daha çok sevmeniz için öğretmeniniz neler yapabilir?

.....

.....

.....

.....

3) Anne ve babanız kitap okumanız için neler yapabilir?

.....

.....

.....

.....

4) Kitap okuma alışkanlığına sahip misiniz? Sahipseniz, bunda neyin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

**Ek 4: İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Edinmelerini Etkileyen Faktörler
Hakkındaki Öğrenci Görüşleri Anket Formu (2 Sayfa)**

Sevgili Öğrenci,

Aşağıdaki sorular siz öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla sorulmuştur. Sorularda size uygun seçeneği “x” ile belirtiniz. Ankette isim belirtmeyiniz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Esra GÜL

Sınıf Öğretmeni/ Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM 1

KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ

Okulunuzun Adı :

Cinsiyetiniz : ☐ Erkek ☐ Kız /

Sınıfınız : ☐ 3. Sınıf ☐ 4.Sınıf

AİLE BİLGİLERİNİZ

1) Kaç kardeşiniz var? : ☐ Yok ☐ 1 kardeş ☐ 2 kardeş ☐ 3 kardeş/üzeri.

2) Anneniz okuma yazma biliyor mu?

☐ Annem okuma yazma biliyor. ☐ Annem okuma yazma bilmiyor.

3) Babanız okuma yazma biliyor mu?

☐ Babam okuma yazma biliyor. ☐ Babam okuma yazma bilmiyor.

4) Aşağıdaki anne ve baba mesleği sorularında “çalışıyor” seçeneğini

işaretlediyseniz hemen yanındaki noktalı yere mesleğini yazınız. Çalışmıyor

şikkını işaretlediyseniz noktalı yeri boş bırakınız.

Annenizin mesleği : ☐ Çalışıyor. / ☐ Çalışmıyor.

Babanızın mesleği : ☐ Çalışıyor. / ☐ Çalışmıyor.

5) **Anneniz :** ☐ Hayatta. ☐ Hayatta değil.

6) **Babanız :** ☐ Hayatta. ☐ Hayatta değil.

7) **Anneniz ve babanız birlikteler mi?** ☐ Birlikte ☐ Ayrı

EV BİLGİLERİNİZ

Kendinize ait odanız var mı? ☐ Var ☐ Yok

Kitaplığınız var mı? ☐ Var ☐ Yok / **Eviniz:** ☐ Kira ☐ Bize ait.

Anket Sayfa : 2**BÖLÜM 2**

SORULAR	Her Zaman	Sık Sık	Çok Nadir	Hiç
Kitap okurum.				
Annem boş zamanlarında kitap okur.				
Babam boş zamanlarında kitap okur.				
Annem veya babam bana kitap okur.				
Ailem bana kitap hediye eder.				
Evde kitap okuma saati yaparız.				
Öğretmenim kitap okumanın öneminden bahseder.				
Öğretmenim teneffüslerde kitap okur.				
Okulda okuma saati yaparız.				
Yazar söyleşilerine giderim.				
Okulumuzda yazar etkinliği yapılır.				
Ailem ile kitap satın almaya gideriz.				
Kütüphaneye kitap okumaya giderim.				
Arkadaşlarıma kitap hediye ederim.				
Arkadaşlarım bana kitap hediye ederler.				
Arkadaşlarım boş zamanlarında kitap okurlar.				
Arkadaşlarımla okuduğumuz kitaplar hakkında konuşuruz.				

ANKETİMİZ BİTMİŞTİR. ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.:)

Ek 5: Okuma Alışkanlığı ile İlgili Öğretmen Görüş Formu

Saygıdeğer Meslektaşım;

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. “İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” konulu bir araştırma yürütmekteyim. Araştırmanın amaçlarına uygun bir biçimde yürütülebilmesi için siz değerli öğretmenlerimin görüşlerine ihtiyaç duymaktayım. Aşağıda ilkökul öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasını etkileyen faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlayan sorular yer almaktadır. Bu soruları siz öğretmenlerimin çalıştığı okullarda sizinle yüz yüze görüşerek sormayı planlamaktaydım. Ancak ülkemizin salgınla mücadele etmesi nedeniyle sizinle yüz yüze görüşememekteyim. Bu nedenle soruları, teknolojik imkânlardan faydalanarak sizlere ulaştırmaktayım.

Aşağıdaki genel bilgiler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölüm vardır. Genel bilgiler bölümü (parantez içinde belirttiği şekilde) ve görüşme sorularını isterseniz bilgisayar ortamında *word* belgesine yazarak adresine gönderebilirsiniz. Ya da herhangi bir kağıda el yazınız ile yazarak belirtilen web adresine e-mail veya nolu telefon numarasına whatsapp üzerinden gönderebilirsiniz.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder saygılar sunarım.

Esra GÜL

Sınıf Öğretmeni/Yüksek Lisans Öğrencisi

Genel Bilgiler	
Cinsiyetiniz:(Kadın/Erkek)	Mezun olduğunuz lisans programı:(Sınıf Öğretmenliği/diğer)
Mesleki kıdeminiz:(Yıl olarak belirtiniz)	Çalıştığınız okulda kütüphane var mı? (Var/Yok)
Sınıf kitaplığınız var mı? (Evet/Hayır)	Sınıfınızdaki öğrenci sayısı: (Sayı olarak belirtiniz)

Görüşme Soruları

NOT: Görüşme sorularının altında parantez içinde belirtilen durumlar hatırlatıcı olması amacıyla yazılmış, herhangi bir yönlendirme amacı yoktur, isteğiniz durumları ya da farklı etkenleri belirtebilirsiniz.

1.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğrencilerin kişisel ve sosyal özellikleri nelerdir?

(okul öncesi eğitim alıp almama, kardeş sayısı, ekonomik durum, kendine ait oda olup olmaması, evin kira ya da kendilerine ait olması, evin okula uzaklığı, okula başlama yaşı vb.)

2.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen ebeveyn davranışları nelerdir?

(anne-baba öğrenim düzeyi, evde okuma materyallerinin olup olmaması, anne babanın hayatta olup olmaması, boşanma, annenin çalışması, evde bilgisayar vb. teknolojik aletlerin varlığı, çocuğu kütüphane, fuar, kitapçı gibi yerlere götürme, çocuğa kitap hediye etme, evde kitap okuma vb.)

3.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen öğretmen davranışları nelerdir?

(öğretmenin okulda kitap okuması, derste okuma saati yaptırması, sınıf kitaplığını etkin kullanma, sınıf kitaplığı için kitap seçiminde seçici olma, okumayı teşvik edici sınıf içi uygulamalar, öğrencilerin kitabı okuması için belli bir süre ile sınırlandırma, öğrencilerin okumasını engelleyen olumsuz öğretmen davranışları vb.)

4.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen kitap özellikleri nelerdir?

(kitap sayfa sayısı, kitabın fiziksel özellikleri, kahraman isimlerinin yerli olması, yabancı kelimelerin varlığı, yazı büyüklüğü, kitabın konusu, kitabın resimli olması, kitabın yazarı, kitap kapağı, uzun cümlelerin varlığı, kitabın kullanılmış olması vb.)

5.İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarını etkileyen akran özellikleri nelerdir?

(arkadaşının kitap okuması, arkadaşının kitap hediye etmesi, kitap hakkında birlikte konuşma, evine yakın yerde bir akranının olması vb.)

6. Öğrencilerinizin okuma alışkanlığı kazanmasını için yaptığınız örnek uygulamalar var mı? Varsa lütfen paylaşınız.

Ek 6: Öz Geçmiş

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğrenim Gördüğü Kurumlar: Başlama Yılı Bitirme Yılı Kurum Adı

Lise :

Lisans :

Yüksek Lisans :

Bildiği Yabancı Diller ve

Düzeyi : İngilizce (Intermediate)

Çalıştığı Kurumlar : Başlama ve Ayrılma Tarihleri Kurum Adı

Aldığı Ödüller : Onur Belgesi

Üye Olduğu Topluluklar :

Yurt İçi ve Yurt Dışında

Katıldığı Projeler ve

Programlar : 1) Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik
Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarını Kapsayan
Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Uygulaması Projesi.
2) TUBİTAK 114K738 nolu “Okulda Gürültü Kirliliği,
Nedenleri, Etkileri ve Kontrol Edilmesi” adlı 1001
projesi.

3) “LÖSEV- Canım Kardeşim Dersevi” projesi

kapsamında gönüllü öğretmenlik.

4) İGEDER- Lider Öğretmen Programı

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı

Bilimsel Toplantılar : Akademi Disleksi- Disleksi Dostu Öğretmen Semineri

...../...../ 2021

Esra GÜL

